

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԶ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9, 1893

ԹԻԻ 49

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Աստուծոյ Որդւոց Մէկ Արտօնութիւնը . . .	385
Ինպատակ Կամ Ընդդէմ	385
Արարչութենէն Մինչեւ Արքայաժամ	385
Բժշկաց Միջոցով Համաճարակ կը տար- բածուի՞	386
Բեռ Գալղի Ուրիշ Կենդանիներ Եւս . . .	387
Թղթակցութիւնը	—
Քարոզ	388
Հանդէս Քաղաքական	391
Դրամական	392

ԱԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարս:

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղթատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարսնըմ, Ամերիգան խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիսնարաց Ընկերութեան կողմանէ
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱԹԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՆ-ՄԱԳԳԵՐ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՈՐԴՒՈՅ ՄԵՎ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պարտիմը շատ խորհիլ այն սերտ մօտաւորութեան վրայ զոր Գրիստոսի հետ կրնանք ունենալ շնորհաց միջոցաւ: Որդի եղած ենք, և Մնոր միջոցաւ, մի և նոյն Հոգւով, կրնանք մօտենալ Հօրը: Մեր փոքրիկ կեանքը կը բաղկանայ փոքրիկ հոգերէ, փոքրիկ նեղութիւններէ և փոքրիկ դժուարութիւններէ: Ասոնց կուրծք տալու համար պէտք ունինք որդեգրութեան հոգւոյն, որով «Աբբա Հայր» աղաղակենք, վասն զի ծնողի մը խնամոց, ծնողի մը սրտին կարօտ ենք, և ոչինչ կրնայ բաւել մեզ, բայց միայն Հօրը մեզ ցուցուիլը: Շատ սուրբ ուրախութենէ կը զրկուինք, վասն զի այնքան քիչ կը ճանչնանք զՆա: «Իմ երկնաւոր Հայրս կարօտութիւններս գիտէ», խորհելով ո՞րչափ բաներու վրայ հոգ ընելէ պիտի աղաատինք: Քիչ անդամ կը տեսնենք որ քրիստոնեայք իբրեւ տղայ իրենց Հօր դիմեն և պարզ վստահութեամբ Մնոր յայտնեն այն փոքր բաները որ զիրենք կը նեղեն, վստահ ըլլալով թէ կրնան

դռնել Հօր մը սիրտը ուր թողուն իրենց հոգերը: Հանրային երկրպագութեան և պաշտաման մասին զգուշաւոր և հոգատար կրնանք ըլլալ, սակայն առանձին սենեկին մէջ մասնաւորապէս դործ ունինք Հօրը հետ, և Մնոր պարտիմը պատմել բոլոր մեր մտնաւոր պէտքերը որ Մնոր միայն կրնան յայտնուիլ: Սիրելի եղբայր, փորձառութեամբ ճանչցած ես այս արտօնութեան կարեւորութիւնը: Տարակոյս չկայ թէ ճանչցած չես, եթէ չես զգար որ այլ ևս ծառայ չես, այլ որդի:

ԻՆՊՈՍՏ ԿԱՄ ԸՆԴԴԵՄ

Աստուծոյ թշնամիներն Մնոր ծառաներն են, և պարտին դործել Մնոր հնազանդելով: Նա իւր գործերուն կը զրկէ զանոնք, և թէպէտ անոնք կը կարծեն թէ իրենց կառնին ի դործ կը դնեն, իսկապէս կը կատարեն Մնոր ուղածը: Եսայի մարգարէն կը խօսի Ասորեստանի մէկ թագաւորին վրայ, որոյ համար Աստուած կ'ըսէ. «Չանկա կեղծաւոր աղգի մը վրայ պիտի խրկեմ, ու իմ սրդողած ժողովուրդիս դէմ հրաման պիտի տամ անոր, որ աւար ժողովն ու յաւիշտակութիւն ընէ, և զանոնք փողոցներուն ցեխին պէս կ'ոխկըռտէ: Բայց անկա այնպէս չմտածեր, ու սրտովը այնպէս չխորհիր. հապա իր միտքը դրեր է որ կորսնցընէ, և շատ աղգեր բնաջինջ ընէ:» Այսպէս Ասորեստանցին գնաց Խաւայելի ժողովուրդը նուաճելու, բայց Ասորեստանի զօրքերն Աստուծոյ Բաբելոնէն լոկ, և Մնոր կողմէ զրկուեցան «կեղծաւոր աղգի մը վրայ»: Սակայն ոչինչ աւելի հեռու էր ասորեստանցի աշխարհակալին մտքէն քան այն խորհուրդը թէ Իմ կը կատարէր Բաբելոնալ Աստուծոյ վճիռները և կամքը: Նա կը պարծէր իւր զօրութեան վրայ, իւր միտքը դրած էր կորսնցուցնել և շատ աղգեր բնաջինջ ընել, բայց Աստուծոյ ձեռքին մէջ գաւազան մ'էր միայն:

Աղգային այս բոլոր մեծ գէպերուն

մէջ կը տեսնուէին մարդկային նպատակի դործողութիւնները, և հաւատոյ աչքը այս նպատակին ետեւ կը տեսնէ աստուածային նպատակի մը դործողութիւնը, Մնոր նպատակը՝ որ ամէն բանէ վեր է և երկնից զօրքերուն մէջ իւր ուղածը կ'ընէ, և որոյ ձեռքին դէմ դնող չկայ երկրի բնակիչներուն մէջ: Ի՞նչ մեծ անակնկալ պիտի ըլլայ, երբ այն մարդիկ որ այս ամբողջ կենաց մէջ Աստուծոյ դէմ դործած են՝ վերջապէս ամօթաճար ըլլան ու ընկճուին, և իմանան թէ Աստուած վերջապէս յառաջ տարած է իւր նպատակը, իրենց թշնամութիւնը դործածած է զայն ի դործ դնելու և իւր անձը փառաւորած է մինչև իսկ իրենց միջոցաւ: Նա մարդուն բարկութեան դիմը դուրս կու տայ: Ասոր մէջ դաս մը կայ արտօնած քրիստոնէին համար: Մնոր համար բաւական չէ հասկնալ թէ Սատանան ի՞նչ կ'ընէ, կամ ի՞նչ կը ջանայ ընել. պէտք է սորվի թէ Տէր Ի՞նչ է, ի՞նչ զթաւից և օրհնեալ նպատակներ ունի, և ի՞նչպէս յառաջ կը տանի զանոնք: Եթէ այս խնդրոց մարդկային կողմը միայն տեսնենք, յաճախ կը յուսահատինք. բայց եթէ աւելի անդին նայինք և տեսնենք ամենակարող Աստուծոյ մը դործողութիւնը և տեսնենք թէ «ամէն բաները բարիի դործակից կ'ըլլան անոնց որ Աստուած կը սիրեն», յայնժամ ամենէն մութ ամպը արծաթով կը պատուի և ամենէն մութ երկինքը կը պայծառանայ:

ԱՐԱՐԶՈՒԹԵՆԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՐԱՀԱՄ 13.

[Խմբագրական]
ՅՈՒՑԱԿ ԱԶԳԱՅ

Ծննդոց գրքին ժ. և ժ.Ա. գլուխները Նոյէ մինչև Աբրահամ անցած ժամանակա միջոցին կը վերաբերին, և Հին Կտակարանի վերջին գլուխներն են որ պատմականօրէն կը խօսին ամբողջ մարդկային սեռին վրայ: Հին Կտակարանի մնացեալ մասին մէջ Աբրահամու սերնդեան պատմութիւնը միայն կայ, և ուրիշ աղգաց երբեմն անուղղակի ակնարկութիւններ միայն կ'ըլլան այն յարաբերութեանց առթիւ զոր

այդ աղբերն ունեցած են նախապետներուն կամ Հրէից աղբին հետ, Զրհեղեղէն մինչեւ Արարամ անցած ժամանակամիջոցն է 382 տարի, եւ Մըրֆի մեկնիչին կարծեօք ապահովարար կրնայ ըստել թէ երբ Արարամ իւր Ուր քաղաքէն կանչուեցաւ, աշխարհի բնակչաց թիւը 13 միլիոնի հասած էր: Նոյի երեք որդիք ի միասին ունէին 16 մանչ զաւակ, հաւանօրէն՝ նոյնչափ ալ աղջիկ. եւ այս հնգապատիկ բաղմանալէ աւելի ըսել է: Եթէ ենթադրենք որ ամէն սերունդ իւր նախորդին հնգապատիկն ըլլայ, Մըրֆիի հաշուածն յայնժամ բուն թիւէն պակաս կու գայ:

Ծննդոց ժ. գլուխը կը պատմէ մարդկային սեռին միակ ընտանիքէ մը հօթանաւուն աղբաց բաժնուիլը: Յիշուած աղբերուն հօթանաւուն նախահայրերն են Յաբեթի հօթն որդիք եւ հօթն թոռունք, Քամի չորս որդիք, քսաներեք թոռունք եւ երեք թոռնորդիք, եւ Սեմի հինգ որդիք, քսանեւեակ թոռունք եւ անկէ սերող աւելի հեռուոր անձինք: Այս աղբերուն բոլորին հետքերը չենք կրնար գտնել այժմ, եւ անոնցմէ ոմանց ալ սկզբնական բնակավայրին ուր ըլլալը չենք գիտեր:

Կը կարծուի թէ Յաբեթի երկնագոյն որդւոյն, Գոմերի, սերունդը բնակած է Սեւ Ծովու եզերաց վրայ: Գոմեր անուան հետ նմանութիւն մը ունին հին Կիմերացեաց եւ այժմու Խրիմի անունները: Կեղտերը, որ Ատլանտեանի եզերքը դաղթող առաջին ժողովուրդն եղան, անկէ սերած կը համարուին: Գոմերի որդիներէն երեքը կը յիշատակուին իբրեւ ուրոյն ցեղերու նախահայրեր: Ասոնցմէ մին էր Ասքանաս, որոյ անունէն ոմանք կը հանեն Սքանաթինալեան եւ Սքանոն բառերը: Երկրորդ որդւոյն, Ռիւսթի, սերունդն եւ իւր ժողովուրդն արեւելեան կողմը բնակած է, եւ երրորդ որդին, Թորգոմա, կը համարուի Հայոց, Վրաց եւ Կաւկասիոյ այլ աղբաց նախահայրը:

Մադոգ կը համարուի նախահայր Սկիւթացեաց եւ Մոնկոլներուն, թերեւս նաեւ Ամերիկայի նախկին բնակչաց: Մադայէ սերեցան Մարը որ Կասպից Ծովուն քով կը բնակէին: Յաւան Յոյներուն նախահայրն էր, որոյ անունէն եկած է հաւանօրէն Յոյն բառը: Յաւանի այն չորս որդւոց սերունդներն եւս որք կը յիշուին իբրեւ տարբեր աղբաց նախահայրեր՝ հաստատուեցան Յուստատանի եւ մօտակայ կղզեաց մէջ, թերեւս նաեւ Իտալիոյ եւ Սպանիոյ մէջ: Թորէլի եւ Մոսքի սերունդները կը կարծուի թէ Սեւ եւ Կասպից ծովերուն միջեւ բնակած են, եւ Յովսեփոս նմանութիւն մը կը տեսնէ թիրաւս եւ թրակիա անուններուն միջեւ:

Կը կարծուի թէ Քամ անուան հետքը կայ Քէմի բառին մէջ, որ Եգիպտոսի հին զպտական անունն էր: Քամի Քուշ որդւոյն անունէն յառաջ եկած են թերեւս Կաւկասիա եւ Կասպից բառերը: Սակայն Սուրբ Գրոց մէջ ընդհանրապէս եթէ ուրիշից կը տրուի Քուշի անունը, Կիւրեւի թէ Քուշի հինգ որդիք եւ երկու թոռունք, որ իբրեւ աղբերու նախահայր յիշուած են, մեծաւ մասամբ Ափրիկէի կամ Արաբիոյ մէջ բնակած են: Երրայական Սուրբ Գրոց մէջ սովորաբար Մետաբոմ անունը կը տրուի Եգիպտոսի: Մետաբոմի զատ զատ յիշուած որդիներէն յառաջ եկած աղբերը հաւանօրէն մեծաւ մասամբ Եգիպտոսի մէջ բնակեցան, բաց ի Փղշտացիներէն

որոց երկիրը Կիւնար Եգիպտոսի եւ Պաղեստինի մէջտեղ: Ղաթի անունը թերեւս կու գայ Կաթթորացիներէն:

Կը կարծուի թէ Փուգ բնակեցաւ հիւսիսային Ափրիկէի այն մասին մէջ որ Եգիպտոսի արեւմտեան կողմը կը գտնուի: Քանան բնակեցաւ այն երկիրը որ ապա իւր անուամբ ճանչցուեցաւ: Քանանի որդիներէն յառաջ եկան աղբեր որ յաճախ կը յիշատակուին Սուրբ Գրոց մէջ: Սիդոնէ յառաջ եկան Փիւնիկցիք, աշխարհի առաջին մեծ վաճառականները: Քեո բնակեցաւ Քեբրոնի շրջակաները: Յեբուսացիք բնակեցան Երուսաղեմի մէջ եւ մօտերը, եւ Ամօրացիք՝ Յորդանանու երկու կողմը գտնուող լեռնային երկրին մէջ, Հարկ չենք համարիր յիշել Քանանու միւս ցեղերը, միայն սա իրողութեան ուշադրութիւն կը հրաւիրենք որ Ամօրացի անունը դեռ պահուած է սիւրիական Համա քաղաքին անունն մէջ:

Քամի սերունդները յիշելու առեւ սրբազան մատենագիրը կանգ կ'առնու յիշելու նշանաւոր անձ մը որ աշխարհի մեծ պետութեանց առաջնոյն հիմնադիրն եղաւ: «Քուշ ծնաւ Նեբրովթ» խօսքը կը նշանակէ թէ Նեբրովթ Քուշէ սերած էր, եւ հաւանօրէն անկէ քանի մը սերունդ ետքը եկաւ: «Չօրաւոր որսորդ մը» եղաւ, եւ կը թուի թէ միայն անասնոց որսորդութիւն չէր ընել այլ մարդոց եւս: «Տէրովը առջեւը զօրաւոր որսորդ մը» ասացուածը կրնայ նշանակել թէ նա որսորդութիւն կ'ընէր Տէրովը կամքը բանի տեղ չդնելով: Բաբելոնի եւ Նեբրովթի շինած միւս երեք քաղաքներուն տեղերը ճշդուած են ամենայն հաւանականութեամբ: Յետոյ Նեբրովթ Եփրատի եւ Տիգրիսի հովտին ուղղութեամբ հիւսիս դնաց դէպ ի Ասորեստանի երկերը եւ չենք տեսնուիր քաղաքները:

Սեմի որդիներէն Եղամ բնակեցաւ Պարսկաստանի այն մասին մէջ որոյ մայրաքաղաքն էր հին Շուշան քաղաքը: Ասուրէ յառաջ եկան Ասորեստանցիք, եւ Արիաքսադէ՝ Երրայեցիք եւ Արաքացիք: Ղուգ կը համարուի նախահայր Լիւդացեաց, որք կը բնակէին արեւմտեան Ասիոյ մէջ, եւ Արամի սերունդը բնակեցաւ Դամասկոսի կողմը: Արամի որդիներէն մին էր Հուս. եւ կը կարգանք թէ Յոռ ծնաւ Հուս երկրին մէջ, ուստի թերեւս Յոռ Հուսէ սերած էր: Չգիտցուիր թէ ինչու համար Արաքսամի սերնդեան տրուեցաւ Եբերի անունը: Թերեւս Եբեր շատ կարող անձ մ'էր: Կը կարծուի թէ Եբերի որդին Փաղէկ ծնաւ լեզուներու խառնակութեան միջոցին եւ թէ այս խառնակութիւնն էր պատճառ երկրին բաժանման որ կը յիշուի ժ. զլխոյն 23 համարին մէջ: Յեկատանի շատ մը որդիները, որոց անունները կը յիշուին, բոլորն ալ արաքական ցեղերու նախահայրեր էին:

Թերեւս շահեկան ըլլայ յիշել բրիտանական թանգարանի պաշտօնեաներէն Փրոֆ. Սէյսի, նշանաւորագոյն ցեղաբաններէ միոյն, գաղափարը Ծննդոց առն ժ. զլխոյն նկատմամբ: Փրոֆ. Սէյս կ'ըսէ թէ այդ գլուխն աշխարհագրական է մանաւանդ քան ցեղաբանական: Յաբեթ կը նկատուի հիւսիսի կողմը հաստատուած, Քամ՝ հարաւի կողմը եւ Սեմ՝ մէջտեղը: Վասն որոյ հիւսիսի բոլոր ցեղերը Յաբեթէ սերած կը համարուին, նմանապէս՝ միւսներուն համար թէ եւ ցեղերուն ֆիզիքական յատկանիշները կը ցուցնեն թէ ուղիղ չէ այս:

Ցեղաբանք կ'ըսեն թէ ցեղերուն տարբերութիւնները չեն ապացուցուիր լեզուի միջոցաւ, վասն զի երբ տարբեր ցեղեր մէկտեղ կը բնակին, կը սորվին մի եւ նոյն լեզուն, ինչպէս կը տեսնուի Թուրքիոյ մէջ: Շատ Հայեր, Յոյներ եւ այլք Թուրքերէնէն զատ ուրիշ լեզու չեն գիտեր: Ոչ ալ հասակը կրնայ ցեղի մը իբրեւ յատկանիշ աւանդել, վասն զի հասակը գլխաւորապէս սնունդէ կախում ունի: Կարճ ազգ մը եթէ լաւ կերակրուի, քանի մը սերունդ ետքը հասակի մասին բաւական կը դարգանայ: Ցեղերը գլխաւորապէս կը զանազանուին հետեւեալ հինգ նշաններով. (1.) Գանկին ձեւը: Եթէ գանկին լայնութիւնը, մէկ կողմէն մինչեւ միւս կողմը, $\frac{75}{100}$ է մինչեւ $\frac{80}{100}$ ն ըլլայ անոր երկայնութեան, ճակատէն մինչեւ ետեւը, յայնժամ մարդը երկար գլուխ ունեցող կը կոչուի, եւ այս ձեւը կը վերաբերի մտացի ցեղերուն: Եթէ գանկին լայնութիւնը երկայնութեան $\frac{80}{100}$ է $\frac{90}{100}$ ն ըլլայ, մարդը կարճ գլուխ ունեցող կը կոչուի: (2.) Ծնօտները, որոց ձեւին համեմատ ցեղերը կը բաժնուին ուղիղ ծնօտ ունեցողներու (orthognathous) եւ ցցուած ծնօտ ունեցողներու (prognathous): Կողմնակի հանուած լուսանկարի մը մէջ ճակատին ամենէն դուրս ելած մասէն կղզիին ծայրը քաշուած գիծը եւ ալանիին խոռոչին կեղերէն քթին խորիսիւք քաշուած գիծը կը կազմեն երեսաց անկիւն (facial angle) կոչուածը: Եւրոպացիներուն երեսաց անկիւնը գրեթէ ուղիղ անկիւն է, մինչ Ափրիկեցիներուն՝ բաւական սրանկիւն: (3.) Ակռաները, որ բաւական տարբեր են տարբեր ցեղերու մէջ: (4.) Քթին եւ աչքերուն ձեւը: Խափշիկներուն տափակ քթերը եւ Զինացեաց նշանաւ աչքերը ցեղային առանձնատեսութեանց նշանաւոր օրինակներն են: (5.) Մազին գոյնը եւ որակը եւ մորթին գոյնը: Շատ փրիկեան ցեղերու մազը, որ ոչ միայն սեւ է այլ նաեւ դանդուր, ցեղային անսխալ նշան մ'է: Փրոֆ. Սէյս մորթին գոյնին համար կ'ըսէ թէ չիտալիք Եգիպտացիք սպիտակ եւ Նուբիացիք սեւ մնացած են մի եւ նոյն կլիմային մէջ դարձաւ: Փրոֆէսորը կը կարծէ թէ առաջին մարդը թուխ գոյն ունէր, եւ թէ պատճառով մը անկէ սերողներուն մէկ մասը դուրս յաւիտի եղան:

Փրոֆ. Սէյս յիշեալ տարբերութիւններն ի նկատ առնով կը կարծէ թէ իրարու ազգական համարուած բոլոր աղբերը չեն կրնար աղբական ըլլալ: Սակայն թերեւս խառն ամուսնութիւնը, գաղթականութեան կամ պատերազմի պատճառաւ ցեղերուն իրարու հետ խառնուիլը կամ տեղափոխուիլը կրնան բացատրել անոր դատած գծաւորութիւնները:

ԲՈՇԿԱՅ ՄԻՋՈՑՈՎ ՀԱՄԱՅՈՐԱԿ
ԿԸ ՏԱՐԱԾՈՒՄ
(Լէւոնը)

Հետագայն, թէպէտ բժիշկ մը խօսած է իւր պաշտօնակցաց, արժանի է հանրութեան ընթերցման:

Վերաբոյժը յօգուտ կը գործածէ այն միջոցները զորս փորձառութիւնը եւ գիտութիւնը հաստատած են թէ հարկաւոր են իրենց գործը կատարելու առանց արտերու փոխանցման: Երբ կաղմութեան մէջ կը մտնեն հիւանդութեան սերմեր, նա արագ աղբող միջոցներ կը գործածէ զայնս ջնջելու կամ անոնց ներգործութիւնը չեղեցաւ:

ցունելու համար: Հարկ է մեղ, որ կը զբաղինք դարմանելու տարափոխիկ հիւանդութիւններէ բռնուած մանուկները, քննել թէ նոյնքան հոգածո՞ւ ենք:

Ասկէ առաջ ճարտար վիրաբոյժ մը հրաւեր մը ուղղեց ինձ օգնել իրեն որովայնահատութիւն մը կատարելու, իւր տոմսակին մէջ յաւելցունելով, «Եթէ այս վերջին քսանեւորս ժամուց մէջ այցելած չէք կարմրախտով կամ ուրիշ տարափոխիկ հիւանդութեամբ վարակեալ մը»: Կարող չեղայ խորհիլ թէ եթէ այսպիսի նախազգուշութիւն հարկ է ապահովելու համար այդ հիւանդին վիճակը, ուրեմն որպիսի վտանգներու կ'ենթարկին այն փոքրիկ մանուկները որոց պիտի այցելեմ կարմրախտ կամ ուրիշ տարափոխիկ հիւանդութիւններ ունեցողներու այցելելէս ետքը, եւ որոց մարմնային կազմուածը կարի դիւրապատրաստ է անոնց թոյնն ընդունելու եւ ներգործուելու: Այսպիսի պարագայի մը վտանգը մեծ է, ինչպէս ծանօթ է մեծ ընտանեաց բժիշկներուն, եւ բազումք, նման ինձ, սորված են այս դասը ցաւալի փորձառութեամբ: Կըրնամ յիշել քանի մը օրինակներ, յորս բժշկաց մանկունք զո՞հ գացած են կարմրախտի եւ կեղծամաշկութեան, որոյ պարզ պատճառը հասկցուած է թէ հիւանդութիւններն են զորս նոցա հայրերը բերած են տուն:

Բացատրեմ այս վտանգը նկարագրելով բժշկի մը կեղծամաշկութենէ բռնուողի մը այցելութիւնը: Բժիշկը կը մտնէ տունը, կը հանէ գլխարկը, վերարկուն եւ ձեռնոցները, եւ կ'առաջնորդուի հիւանդին սենեակը, եւ ուղղակի կը շրջապատի հիւանդութեան սերմամբ ծանրաբեռնալ մթնոլորտով: Նորա մազերը, բրդեղէն զգեստները, ձեռնոցները, եւն., աւելի կամ նուազ անշուշտ կը ձգեն թոյնը, մինչ նա կը մնայ հոն իրեն քառորդ ժամ: Ի՞նչ կ'ընէ նա յետոյ: Դարձեալ կը հազնի վերարկուն, խնամով կ'ոճկելով վերէն վար, իբր թէ որչափ որ կարելի է շատ տաք պահելու համար մանրածիւնները եւ լաւ պաշտպանելու համար զայնս: Կը գնէ գլխարկը, կ'անցնի դրան սեմէն, կ'ելլէ դուռս, կը ցատկէ կառքին մէջ, կը ծածկուի հանդերձներով եւ կ'երթայ յաջորդ հիւանդին, կը մտնէ ներս, կը հանէ գլխարկը եւ վերարկուն: Եւ վա՛յ մանկիկներուն որ կը բնակին այդ տան մէջ: Կրնայ ըսուիլ թէ բժիշկը այդպիսի պարագայի մէջ սպաննելու քան բժշկելու պաշտօն կը վարէ:

Ի՞նչ ընելու է պակսեցունելու համար այս վտանգը: Մի՛ կենար տարափոխիկ հիւանդութիւն պարունակող տան մէջ աւելի քան որչափ բացարձակապէս հարկ է կենար Մի՛ հաներ գլխարկը եւ կամ քակեր վերարկուիդ կոճակները: Հիւանդը քննելէ ետքը իջի՛ր սանդղէն վար — լաւագոյն է երթալ բաց դրան մը կամ պատուհանի մը քով — եւ տուր դարմանման հրահանգները: Հիւանդին ընտանիքը պիտի յարգեն զքեզ այս մասին ցուցած հոգածութեանդ համար երբ բացատրես պատճառը: Առանց հանդերձներով ծածկուելու գնա յաջորդ հիւանդիդ, եթէ վտանգ ես թէ հիւանդը մանուկ չէ: Երբեք թոյլ մի տար որ տարափոխիկ հիւանդութիւն պարունակող տեղէ եկող անձ մը դայ կամ սպասէ քու պաշտօնատունդ: Ըսէ անոր որ ի գիր անցունէ ինչ որ պիտի ըսէ, եւ զնէ դրանդ քով: Եթէ այդ անձն ուղէ խօսիլ քեզ, ըսէ որ սպասէ պաշտօնատանդ դուրսը եւ սպասաւորիդ ձեռքով կոչէ զքեզ դուռը:

Ես աւելի քան մի անգամ սոսկացած եմ պաշտօնատունս մանկու ժամանակ տեսնելով այր կամ կին մարդիկ, որք, դիտելի թէ, շարունակ դիշերներով եւ ցերեկներով կեղծամաշկութեան գէշ տեսակէ բռնուած հիւանդի պահպանութեամբ զբաղած էին, հանդարտ եւ անխռով նստած երկու կամ երեք մանկանց մէջ, եւ որոց ամէնքն ալ կը սպասէին տեսնել դիւ: Շատ անգամ ալ մայրեր պաշտօնատունս բերած են կեղծամաշկութեան սաստիկ տեսակէն բռնուող մանուկներ եւ սպասած են տեսնել դիւ:

Երբ կու գաս տուն տարափոխիկ հիւանդութեամբ բռնուողի քովէ, բացի լուալէ ձեռնոցներդ, երեսդ եւ գլուխդ օճառով եւ ջուրով, կախէ գլխարկդ եւ վերարկուդ օդին մէջ եւ ուրիշ վերարկու մը հագիր:

Ըրի այնպէս ասկէ բաւական ժամանակ առաջ, եւ մոռցայ ներս տանիլ զայնս երբ անկողին գացի: Բոլոր դիշերը սաստիկ անձրեւեց. բայց աւելի աղէկ է կորուսանել գլխարկ մը եւ վերարկու մը քան հիւանդ մը:

Եթէ դիշերն ուշ տուն դառնաս տարափոխիկ հիւանդութենէ բռնուողի քովէ, բացի լուացուելէ, հանուէ մտնելէ առաջ սենեակին ուր մանուկներդ կը գտնուին: Մանուկներդ մի՛ մոցունեն պաշտօնատունդ, եւ մի՛ թողուր որ հետդ կառք նստին մինչ հիւանդի կ'երթաս: Ի՞նչ գիտես, գուցէ քու այցելած տուններէդ ումանց մէջ համաճարակ գտնուի:

Մեր առողջապահական վարչութիւնը հրահանգ կու տայ մեզ համաճարակաց ժամանակ տան տղայքը չգրկել գլորոց կամ ուրիշ հանրային վայրեր: Այս է իմաստուն նախազգուշութիւն, եւ բժիշկը երբ տարափոխիկ հիւանդութեամբ վարակեալ տեղերէ կը դառնայ տուն, որչափ որ կարելի է պարտի հետեւիլ մանկանց նկատմամբ տըրուած խրատին:

Կ'ըսուի թէ ոճիրներու ընտանեանով ալ եւս չենք զգուշանար անոնցմէ: Ըստ նմին օրինակի տարափոխիկ հիւանդութեանց ընտանեանով հաւանականապէս ժամանակ ժամանակ անհոգ կ'ըլլանք անոնց ծաւալումն արգելելու հարկաւոր զգուշութիւնն ընել: Բժիշկը անկատար մարդիկ են, եւ մինչ իբրեւ մարմին մը խղճահար են իրենց պարտականութիւնները կատարելու մասին, անկեղծութիւնը կը ստիպէ զմեզ խոստովանիլ թէ նոքա ամէն ժամանակ հոգածու չեն յայդմ որքան պէտք էր ըլլալ:

ԲՆԻ ՔԱՇՈՂ ՈՒՐԻՇ ԿԵՆՊԱՆԻՆԵՐ ԵՒՍ

Աւետիքեւր 47 թուոյն մէջ քաղուածներ դրած ենք Պելճիոյ Լիէթ քաղաքին ամենիկեան հիւպատոսին տեղեկագրէն շուտեւ իբրեւ բեռ քաշող կենդանիներ գործածութեան վրայ: Մէկէմէյէն յիշեալ տեղեկագրին համառօտութիւնը զննելն եւ տես կը շարունակէ ըսել:

Քաղաքակրթեալ երկրաց մէջ շան դործը պարտի լինել միայն թիթեւ կառքեր քաշել լաւ շինուած պողոտաներու վրայ եւ քաղաքներու մէջ: Միայն Արշալին Շրջանակին մէջ անհրաժեշտ է նա մարդու իբրեւ բեռ քաշող կենդանի: Երբ Կրօնականօրոյ շուները մեռնին, Կրօնականօրոյ պէտք է ջնջուի: Անհնար է Կրօնականօրոյ գէտի տուն քաշել փոկերը, շանաճուկները, սպիտակ պալանդները եւն., զորս հրազէնքով կը զարնէ սառին վրայ, առանց իւր

շանց, կամ Եսկիմացոյն՝ ընել իւր երկար տեղափոխութիւնները իւր ընտանեօք եւ տնական կահ կարասեօք՝ գէտի նոր որսավայրեր առանց շանց օգնութեան: Եթէ ի Եաքոպսաւէն առաջը չառնուէր կատաղութեան ախտի համաճարակին, որ (քանի մը տարի առաջ) կիսով չափ կոտորեց անոնց շուները, Կրօնականօրոյ կարօտ պիտի ըլլային այժմ ճանիմարեացոց ողորմածութեան: Ըսուած է, իբրեւ ապացոյց բեւեռային բնակչաց՝ բեւեռային շանց իբրեւ բեռնաքար կենդանեաց, ծառայութեանց մեծ եւ բացարձակ պէտք ունենալուն, թէ երբ եւ բնիկ մը կորուսած է իւր շուները, ինչպէս է շատ արագութեամբ Եսկիմացիներու հանգիստ վիճակէն եւ եղած է ստրուկ բախիր քաշող շուներու տէր բարեբաստիկ անձի մը: Ծիշդ այդ նուաստութիւնը տեսնուած է Թաթարաց վրայ, որք այնքան աղքատ են որ կարող չեն պահել իրենց ձին: Եւ ընդհակառակն կը տեսնուի բարձրացում Փաթակոնիոյ «հետիոտն» Հնդկացի իրենց ընկերական միջավայրին մէջ, երբ հեծեալ Հնդկացի դրացի ցեղ մը փոխ կու տայ անոնց ձիեր, եւ կը զրկէ որսորդներ որպէս զի սորվեցունեն զայնս գործածելու եւ որսորդութիւն ընելու կերպը: Նպաստաւոր գետնի վրայ վեց Եսկիմացի շուներ կը քաշեն 200է մինչեւ 350 քաշ բեռ ժամը եօթն մղոն տեղ: Երբ բազմաթիւ շուներ կը լծուին թիթեւ բախիրներու, որոց մէջ բացի տիրոջմէն քիչ բեռ կը գտնուի, հիւանալի արագութեամբ կ'արշաւեն: Քէյն, Արշալին Բեւեռի ճանապարհորդը, այսպիսի շուներէ լծուած բախիրով ճանապարհորդեց եօթն հարիւր մղոն, օրը միջակ հաշուով յիսուսեւեօթն մղոն արագութեամբ: Յիսնապետ Շվաթքա զրկեց երկու Եսկիմացիներ բախիր քաշող քաւառներ շուներու երամակներով: Բախիրին ոտքերը սառած էին անոնց վրայ ջուր թափուելով՝ պիտի աղատէին կիսովին սառած նաւատի մը, որ տասն մղոն հեռաւորութենէ տեսնուած էր նաւէն՝ սառնամանեօք ծածկեալ ծովածոցէ մը անդին, երբ դիշերուան մուրը կոխելու մօտ էր: Երկու բախիրավայրեր նստան բախիրին երկու կողմերը, իրենց ձեռքը գանակներով, կտրելու պատրաստ շան մը փոկերը (հայել) որ կը սահի կը գլորի եւ քաշուելով մահուան վտանգին ենթակայ կ'ըլլայ: Բախիրը կ'ընթանար արշաւասոյր՝ թերեւս մեծադոյն արագութեամբ որ երբեք ծանօթ է: Տասն մղոն ճամբան կը կտրէր քսանուերկուքուկէս վայրկեանի մէջ: Բայց թէպէտ այսպիսի քաղաքործութիւն մը պատուաբեր է արշալին դային մասամբ սովալուկ սերնդոց, հզօրագոյն առարկութիւնը այսպիսի հասարակ ճանապարհորդութեան համար շան գործածութեան գէտ, սա իրողութիւնն է որ, ո՛ւր եւ մակերես մը, մինչեւ խոկ ձիւնապատ տեղեաց մէջ, լաւ է եւ ապահով, բացի թիթեւ եւ աշխոյժ շուներն որ եւ իցէ ուրիշ կենդանոյ համար, եղնիկը, կամ աւելի հարաւային կողմանց մէջ ձին, անմիջապէս կը գրաւէ անոր տեղը: Մ. Նորատէսքիօլտ, իւր ուղեւորութեան մէջ ի վէկա, Պէհրինկայ Մովուն ասիական ավանց վրայ, տեսաւ նշանաւոր տարբերութիւն ի մէջ շուս գործածող Չուքչիներուն, որ կը բնակին ծովեզերքը, եւ եղնիկ գործածող Չուքչիներուն, որ կը բնակին ներսերը: Այս վերջինք աւելի աղէկ կը հազնին եւ աւելի աղէկ վիճակ ունին: Երկուքն

ալ աղէկ կը նային իրենց անասուններուն, որ անսովոր բան է կէս-վայրենի ժողովրդոց համար: Ծովեզերեայ Ձուքէի միշտ կը կրէին իրենց հետ շան մուծակներ, մաքուր պատրաստուած՝ կակուղ մաշկէ, կից ունենալով փոկեր, շան ոտուրներուն հագցունելու համար ի հարկին, եթէ կըտրուէին անոնք սուր սառնէն: Եղնիկ գործածող Ձուքէիներուն երամակը ամէն առաւօտ արօտէն վար կ'իջնէր իւր տիրոջ քով: Նախ կու գար առաջնորդ եղնիկը, եւ բարի լոյս կը մաղթէր նմա՝ մեղմով իմն իւր ցոռկը քսելով իւր տիրոջ ձեռաց: Այնուհետեւ նոյնն ընելու թոյլ կը տրուէր բոլոր միւս եղնիկներուն եւս: Իսկ տէրը կը բռնէր իւրաքանչիւրին եղջիւրները եւ խնամով կը զննէր անոնց վիճակը: Յաւարտ զննութեան բոլոր երամակը կը խմբուէր եւ կը դառնար դէպ արօտավայրը: Դժուարին պիտի լինէր յիշել ուրիշ բեռնաքարչ կենդանի մը որ եղնիկին չափ ընտանեայ եւ գոհացունէ զմարդ իւր մատուցած ծառայութեամբը նմա: Աղէկ եղնիկ մը օրն հարիւր մը կը ճանապարհորդէ սառած ձեան վերայէ եւ կարող է քաշել տանիւ 100 քաշ ծանրութիւն: Եւ այսպէս կը գերազանցէ զունն քան զայն կիսով չափ աւելի ճամբայ առնելով եւ երկու երրորդ աւելի բեռ քաշելու ոյժ ցուցնելով: Ուղտի Ծանրաբեռնեալ կարաւանին Պակուտա Անապատէն տարած բեռները շատ քիչ աւելի ծանրութիւն ունէին քան այն բեռները զորս կը քաշէ եղնիկը Հիւսիսային Դաշտագետնոց վրայէն: Ուղտապանն եւս հետ առնելով ուղտի մը միջակ բեռն ծանրութիւնն էր իւր 120 քաշ: Այսու ամենայնիւ իրենց այս բեռը իրենց ծանր դանուեցաւ: Եւ եզրապակեան փոքրիկ գորշագոյն ձիերը որոց էր իւր քաշը 40 քաշ, տարած բեռները հեծեալ զօրքերը, աւելի քիչ յոգնած էին քան աւելի խոշոր դրաստները երբ աւարտեցաւ բուռն վաղըը: Լաման, սքանչելի կենդանի, երբ կ'եղէր ինքնասի ճամբային աստիճաններէն վեր, որ պատճառ եղան փրցորոյն ձիերուն կորստեանը, կրնայ համարուի միայն ստորին ուղտ: Իսկ եաքը, թիպէթցոց այծը, եւ դոմէշը մեծապէս անյարմար են ուրիշ կլիմաներու եւ պարագայից: Օրինակի համար. գոմէշին մասնաւոր ծառայութիւնն է բրնձի արտելուն մշակութիւնը, յորում կրնայ գործել մինչեւ ծունկերը հասնող խոր տղմի մէջ: Իրբեւ բեռնաքարձ կենդանի, փիղը տակուէին պարտի դրաւել առաջին տեղը: Նորա սովորական բեռը կը հասնի մինչեւ 360 քաշ ծանրութեան, եւ ուստի ի Հնդկաստան կը համարուի նա հաւասար ութ մատաղածիու (ֆօքս), հինգ ջորիներու կամ հուժկու ցլուց եւ երեք եւ մէկ երրորդ ուղտի: Ընդհանուր օգտակարութեան մասին, փղէն եաքը կու գայ ըստ մեզ Հնդկաստանի «արազընթաց ցուլը» «Բոլոր Հնդկական ցուլերը կրնան վարժուիլ վաղելու» կ'ըսէ Մ. Լոքուուտ Բիլիլինկ: «Թերեւս անոր աւելի ձիւ նմանող արագընթացութեանը պատճառ կրնայ համարուի անոր գեղեցիկ կազմը եւ յետակողման սրունից ուղիղ լինելը: Օտարականին զարմանք ազդող առաջին բաներէն մին է արագընթաց եղը» Ռէյլան, թեթեւ երկանիւ կառք, զոր կը քաշեն զոյգ մը եղներ, ածան, սրնթաց եւ հանդստաւէտ, Պոմպայի ընկերներուն զբօսանքի միջոցն է: Ամբողջ Մահրէթթայի երկրին մէջ եղներն են հասարակ բեռ քա-

շող կենդանիները, որ կը տարբերին իրարմէ արագաշարժութեամբ եւ մեծութեամբ: Գործոյն համեմատ զոր կը կատարեն, Նակորի արջաք զորս կը գործածեն հարուստներն իրենց չքեղ կառքերը քաշել տալու, կը պահուին մօտ Տէլիի, թղթատարութեան կամ լուրեր շրջելու համար: Մ. Եուաթ հասկցած է թէ անոնք իրենց կոնակը նըստած ունենալով զինուոր մը, կը ճանապարհորդեն օրը տասնեակներ, տասնեակից ժամ, եւ ժամը վեց մը:

ՅԱՅԱԿՈՒԹԻՆԷՔ

ՔԱՐՈՉ

ՎԵՏԱՅ ՄԷՋ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՆ

«Եղբայրներ, բոլորովին ուրախութեան արժանի բան սեպեցէք, երբոր կերպ կերպ փորձանքներու մէջ կ'իյնաք... որ կատարեալ ու ամբողջ ըլլաք» Յակ. Ա. 2-4: Նախնի քրիստոնէայք արդեօք երկաթէ եւ պողպատէ շինուած էին փոխանակ միսէ եւ արիւնէ շինուած ըլլալու: Կնիկէ ծնած մարդը, որ կարճ կեանք ունի, ինչպէս կրնայ բոլորովին ուրախութեան արժանի բան սեպել երբ կերպ կերպ փորձանքներու մէջ կ'իյնայ: Ինչպէս կարելի է վշտէն ուրախութիւն հանել, տառապանքէն՝ մխիթարութիւն, աղքատութենէն՝ զօրութիւն: Սակայն ճիշդ գայս ընել կը պատուիրէ մեզ Յակոբոս, «Աստուծոյ ու Տէր Յիսուս Քրիստոսի ծառան» «Եղբայրներ» կ'ըսէ, «բոլորովին ուրախութեան արժանի բան սեպեցէք, երբոր կերպ կերպ փորձանքներու մէջ կ'իյնաք, գիտնալով որ ձեր հաւատքին փորձառութիւնը համբերութիւն կը գործէ: Բայց համբերութիւնը կատարեալ գործ թող ունենայ, որ կատարեալ ու ամբողջ ըլլաք, ու բանի մը պակասութիւն չունենաք»:

Նոր կտակարանի մատենագրաց մէջ Յակոբոս ամենէն յստակ, ամենէն պարզ եւ ամենէն նուազ խորհրդաւոր գրողն է: Անոր գրածը սխալ հասկնալու վտանգ չկայ: Միշտ կ'ըսէ ճիշդ իւր ըսել ուզածը, եւ իւր ըսել ուզածը ճիշդ իւր ըսածն է: Անոր ոճոյն պարզութեան մէջ գրեթէ անհանդիման մը կայ: Կենաց նկատմամբ անոր տեսութիւնը որքան պարզ այնքան զարմանալի է: Մեր բնաբանին զլսոյն մէջ նա կը խօսի պարագաներու եւ բարիքներու անհաւատարմութեան վրայ, որ կը գտնուի հաւատացելոց ժողովոյն մէջ, եւ իւր վարդապետութիւնը սա պարզ եւ կտրուկ ոճով կը բացատրէ: «Խոնարհ եղբայր իր բարձրութեանը վրայ թող պարծնայ, եւ ան որ հարուստ է, իր խոնարհութեանը վրայ» ինչպէս հիմա, այն ատեն եւս քրիստոնէական հասարակութեանց մէջ ամէն կարգի եւ վիճակի մարդիկ կային, եւ բազմի փոփոխութիւնն այնքան հասարակ երեւոյթ մ'էր այն ատեն որքան հիմա: Յակոբոս առաքելոյն վարդապետութիւնն այն է թէ աղքատ եղբայր մը պարտի ուրախանալ երբ բազմի մէկ բարեգէտ դարձուածով կը հարստանայ եւ կը բարձրանայ, եւ հարուստ եղբայր մը եւս պարտի ուրախանալ երբ Նախախնամութեան մէկ ահեղ հարուածը աղքատ վիճակի կը խոնարհեցունէ զինք: Աղքատը պարտի ուրախանալ երբ կը հաւրստանայ: հարուստն եւս ոչ նուազ ուրախութիւն պարտի ունենալ երբ կ'աղքատանայ: Գիտնալ թէ առաջինը որքան զիւրին է. բայց երկրորդն ինչպէս կա-

րելի է: Մարդ զիւրաւ կրնայ ուրախանալ երբ Աստուած վերջ կու տայ իւր աղքատութեան, եւ իւր պարկեշտ ու ժիր ախտութիւնները կը վարձատրէ բարեկեցութեամբ եւ յաջողութեամբ: սակայն ինչպէս կրնայ ուրախանալ երբ անակնկալ աղէտ մը իրմէ կ'առնու այն բոլոր բաները որ իւր բնակարանն ու սիրտը լեցուցած էին գեղեցկութեամբ եւ երջանկութեամբ: Առաքելը կ'ըսէ թէ կրնայ ուրախանալ «Բոլորովին ուրախութեան արժանի բան սեպեցէք» կ'ըսէ, «երբոր կերպ կերպ փորձանքներու մէջ կ'իյնաք» այսինքն՝ ուրախացէք երբ Նախախնամութիւնը յարմար դատէ ձեր նիւթական բարիքները ձեզմէ առնուլ, կամ երբ հիւանդութիւնը դայ անկողնոյ դատապարտել զձեզ եւ կեանքն անսասնելի բեռ մը ընէ, կամ երբ ծանր դժբաղդութիւն մը զձեզ կ'առնուէ երջանիկ ընթացքի մը մէջտեղը եւ ձեր աչքերէն մթութեան եւ սեւ յուսահատութեան քողով ծածկէ ապագան, կամ երբ անգութ մանր իւր ցուրտ մականը զնէ այնպիսի անձի մը ճակատին վրայ որոյ կեանքը ձեր կենաց մէկ մասն էր եւ առ որ ձեր տածած սէրը ձեր առօրեայ մխիթարութիւնը եւ ուրախութիւնն էր: Եւ ինչ որ առաւել զարմանալի է, մեզ կը պատուիրուի ուրախանալ ոչ թէ հակառակ այս փորձանքն եւ նեղութեանց, այլ՝ բուն իսկ անոնց համար: Ուրախացէք բուն իսկ այն պատճառաւ որ աղքատացած էք, ուրախացէք վասն զի ձեր առողջութիւնը կորուսած էք, ուրախացէք վասն զի ձեր առաջադրութեանց եւ յոյսերուն մէջ յուսախաբ եղած էք, ուրախացէք վասն զի սաստիկ նեղութեան եւ վշտի մէջ ինկած էք — այս է առաքելոյն միտքը մեր բնաբանին մէջ:

Սակայն կարելի է ուրախանալ այսպիսի դժբաղդ պարագաներու համար: Այս անտարակոյս բոլորովին կախում ունի ուրախութեան ինչ նշանակելէն: Եթէ Յակոբոս առաքելը ուրախութիւն ըսելով կը հասկնայ հոգւոյ այն բերկրութիւնը որ յառաջ կու գայ մարդուն զգայական ճաշակներուն եւ բաղձանաց գոհացումէն, անոր վարդապետութիւնն անտեղի է եւ անկարելի: Եթէ մեր բնաբանին խօսքերով հիւանդին ըսել կ'ուզէ, «Մի հեծեր» յուսահատին՝ «Մի ցաւիր», վշտացելոյն՝ «Մի լար», ով որ ալ ըլլայ ինք, առաքելը կամ ոչ՝ առաքել, սխալ ըմբռնած է մարդկային բնութեան կազմութիւնը եւ իւր աստուածային վարդապետին ոգին: Վասն զի Տէր Յիսուս Քրիստոս ինքն, որոյ ծառան էր, գերազանց աստիճանաւ «վշտաց տէր ու ցաւոց տեղեակ» անձ մ'էր: Ղազարոսի դեմքով մանին քով լացաւ Նա: Երուսաղեմի համար ողբաց ինչպէս գորովագութ մայր մը կ'ողբայ իւր ապստամբ որդւոյն համար, եւ Գիթսեմանի պարտէզին մէջ, երբ մահը իւր առջեւ կը կանգնէր իրբեւ անխուսափելի իրողութիւն, «աստիկ նեղութեան մէջ ըլլալով՝ աւելի ջերմեանդութեամբ աղօթք կ'ընէր: Եւ իր քրտինքը արիւնի մեծ կաթիլներու պէս էր, որ գետինը կը թափուէր» Եթէ Որդւոյ մարդոյ փորձառութիւնն այսպէս եղաւ, ինչպէս կրնանք մենք, աղկաղկ եւ մեղաւոր մարդիկ, կենաց դառն յեղաշրջմանց դիմագրաւել առանց ծանր եւ յուսաբեկ սրտի: Նախախնամութեան մէկ արարովի եւ անհասկնալի տնօրինութեամբ իւր ստացուածքը, առողջութիւնը եւ երջանկութիւնը կորսնցունող

մարդու մը ըսել որ այնպէս գործէ ու աստիճանով թէ այդպիսի դժբաղդութիւնք պատահած չեն իրեն, ըսել որ այնպէս ուրախ եւ զուարթ հագուել, երեւի եւ խօսի ինչպէս կ'ընէր յաջողութեան եւ երջանակութեան օրերու մէջ, մահուան շուքի ձուլումէն անցնող մարդ մը յորդորել որ այնպէս եւ այնչափ ուրախանայ որպէս եւ որչափ կ'ուրախանար այն օրը երբ իւր գլուխն ուրախութեան իւզով օծուած եւ իւր բաժակը խիստ լեցուն էր — պարզ անտեղութիւն է այս. այո, նախատինք է մարդկային բնութեան:

Ուրեմն ինչպէս կրնանք բոլորովին ուրախութեան արժանի բան սեպել երբ կերպ կերպ փորձանքներու մէջ կ'իյնանք: Ի՞նչ է այն ուրախութիւնը զոր ունենալ կը յորդորենք նեղութեան եւ վշտի ժամուն: Բարձրագոյն եւ հոգեւոր ուրախութիւնն է այն, եղբարք, որ մարդուն արտաքին վիճակին եւ պարագայից հետ կապակցութիւն չունի: Ներքին խաղաղութիւնն է զոր կ'ունենանք երբ վերստին կը ստանանք առ Աստուած եւ առ մարդ մեր ճշմարիտ յարաբերութիւնները, երբ հոգեւոր իրարու հակառակ բոլոր կիրքերը եւ նպատակները համբարչութեան կը բերուին: Այն անդորրութիւնն ու հանդարտութիւնն է որ մեր սիրտերուն մէջ կը տիրէ երբ աշխարհի անցաւոր երեւոյթներէն վեր ելլելով կը մտածենք Աստուծոյ թաղաւորութեան յաւիտեական իրականութեան վրայ: Այն պիտի հոգեւոր մը գործողութիւնն է որ կենաց բոլոր յեղաշրջմանց մէջ կը ճանչնայ Աստուծոյ ձայնը. ձայն մը՝ որ զինք կը հրաւիրէ այն կենաց յորում կայ «արդարութիւն եւ խաղաղութիւն ու խնդութիւն Հոգեւոր Սրբով» Երանութեան այն վիճակն է որ կրնայ տոկալ բազմի բոլոր կարելի ձախողութեանց — աղքատութեան, յուսաբեկութեան, հիւանդութեան եւ մահուան:

Երբ աւելի ուշադրութեամբ նայինք, կը տեսնենք որ այս ուրախութիւնը, զոր ունենալ կը պատուիրուի մեզ երբ կերպ կերպ փորձանքներու մէջ կ'իյնանք, աւելի բարձր եւ աւելի մնայուն իրականութիւն մ'է քան այն զուարթ զգացումը որ յառաջ կու գայ մեր զգայական ճաշակները եւ բաղձանքները գոհացունելէ: Երկրաւոր ուրախութիւնը, զոր սովորաբար կը ջանանք ձեռք բերել, բոլորովին կախալ է մարմնոյն վիճակէն: Աստուծոյ թաղաւորութեան եւ յաջողութեան միջոցաւ կու գայ, հիւանդութեան եւ աղքատութեան միջոցաւ կ'երթայ: Սակայն այն երկնային ուրախութիւնը որ նեղութեամբ եւ տառապանքով ձեռք կը բերուի՝ կախում ունի հոգեւոր կեանքէն: Այս ուրախութիւնը կը մնայ, արտաքին մարդը որքան ուրախ կամ անմխիթար ըլլայ, կը մնայ ցորչափ հոգին Աստուծոյ մէջ կը կենայ: Արդարեւ, նեղութիւնը որքան մեծ եւ խոր ըլլայ, այնքան ճոխ եւ մաքուր կ'ըլլայ Հոգեւոր Սրբով եղած սոյն ուրախութիւնը:

Երկրաւոր ուրախութեան եւ հոգեւոր ուրախութեան միջեւ եղած սոյն տարբերութիւնը որքան գեղեցիկ եւ ազդու կերպով ի յայտ կու գայ մահուան անկողնի մէջ: Եթէ անցեալ կեսնքն անընդատ ջանք մը եղած է նիւթական բարեքններ եւ երջանկութիւն ձեռք բերելու, որքան յաջող կամ անյաջող եղած ըլլայ այդ ջանքը, պարագայ բան է մահուան անկողնէն ուրիշ ձայնի սպասել բայց միայն յուսահատութեան եւ յուսախաբութեան խոր հեծու-

թիւն մը: Այնպէս չէ, եղբարք: Եթէ երկրաւոր եւ կորստական բաներու համար միայն ապրած էք, եւ եթէ հիւանդութիւն եւ մահ զան անանցանելի անդունդ մը բանալ ձեր եւ ձեր ունեցածին մէջտեղ, ի՞նչ ուրախութիւն կ'անկեալէք յիշելով թէ աշխարհի կեանքն այսչափ վայելած էք: Ժամանակաւ երիտասարդ, առողջ եւ երջանիկ էիք, այդ ի՞նչ օգուտ ունի ձեզ այժմ երբ մահուան մօտեցած էք: Խնդիրը շատ կը տարբերի այն հիւանդին համար որ վշտէն ուրախութիւն հանելու գաղտնիքը սորված է: Նա եւս կը տառապի եւ կը հեծէ, սակայն ամենէն չարաչար տանջանաց յատակն ուրախութիւն կը գտնէ սա զգացմամբ թէ աշխարհի կերպ կերպ նեղութիւնները եւ փորձանքները իւր մէջ յառաջ բերած են կեանք մը երանութեամբ լեցուն, որ հոգեւոր հետ պիտի մնայ յաւիտեանս: Երջանկութիւն կամ ապերջանկութիւն, առողջութիւն կամ հիւանդութիւն, հարստութիւն կամ աղքատութիւն, ամենքն ալ անցած են, սակայն հոգեւոր էութիւնը, զոր թէ՛ երջանկութիւն եւ թէ՛ ապերջանկութիւն, թէ՛ առողջութիւն եւ թէ՛ հիւանդութիւն, թէ՛ հարստութիւն եւ թէ՛ աղքատութիւն անոր մէջ յառաջ բերած են, անմխիթար կը մնայ: Այդ էութիւնը երեսին վրայ կը ժպտի, աչքերուն մէջ կը փայլի, լեզուովը կը խօսի, եւ երբ սիրաւ բառախօսէն եւ կուրծքը ուռելէն դադարին, զհոգին իւր թեւերով կը տանի առաջի այն էակին որ կենաց ու մահուան Տէրն է:

Եթէ յաջողեցայ բացատրել թէ բարձրագոյն ուրախութիւնն ինչ բանի մէջ կը կայանայ, պարտիք դիտած ըլլալ թէ այդ ուրախութիւնն աշխարհի նեղութեանց նկատմամբ անտարբերութիւն կամ անփութութիւն ըսել չէ: Կարելի չէ կենաց ծանր ձախողութիւններէն հոգեւոր ուրախութիւն հանել՝ լոկ զգայարանները փակելով մեր փորձանքներուն եւ նեղութեանց դէմ: Ուղեք կամ չուղեք, տեսնենք կամ չտեսնենք, կեանքը մութ կողմ մը ունի: Կեանքը Քրիստոսի թաղման տեղւոյն կը նմանի — պարտեզ մը յորում գերեզման մը կայ: Յերեկ եւ գիշեր, ամառ եւ ձմեռ, յոյս եւ յուսահատութիւն, քաջութիւն եւ երկչոտութիւն, ուրախութիւն եւ ցաւ իրարու կը յաջորդեն ինչպէս ամենէն երջանիկ նոյնպէս եւ ամենէն ապերջանիկ մարդուն կենաց մէջ, եւ անտեղի փրկութեան թիւն է այնպէս գործել եւ ապրիլ որպէս թէ յոյս եւ ուրախութիւն եւ յոյս են միայն կենաց դրական իրականութիւնները, եւ թէ մթութիւն, յուսախաբութիւն եւ ցաւ ցնորք եւ երազ են լոկ: Հարկ չկայ հարցնել թէ իրական ուրախութիւն կամ մխիթարութիւն կրնայ կենալ մեր կերպ կերպ փորձանքներուն եւ տառապանքներուն դէմ աչք գոցելու մէջ. բաւ է խորհիլ թէ կարելի՞ է աչք գոցել անոնց դէմ: Կարելի՞ է զանոնք վտարել մեր առօրեայ փորձագոյն թեւէն: Հոս միշտ կը մնան, մնայուն մէկ մասն մեր կենաց: Ամէն կողմէ մեր վրայ կը խուժեն անողորմաբար եւ անխղճաբար. կու գան ազդարարութեամբ կամ առանց ազդարարութեան, ակնկալեալ ժամանակ կամ յանակնկալ, ատենին կամ ատենէ դուրս, մի առ մի կամ խմբովին: Կարող ենք դիտակցութեան սահմանէն արտաքսել զանոնք: Եթէ մինչեւ իսկ կարող ըլլայինք, ճշմարիտ ուրախութիւն պիտի չգտնէինք: Այնքան ծաղրելի անյաջողութիւն մը պի-

տի ըլլար այս որքան ջայնամին ըրածը, որ իւր մարմինը որսորդին նետէն պահպանելու համար աւագին մէջ կը թաղէ գլուխը:

Առաքելոյն յիշած քրիստոնէական ուրախութիւնը չկայանար նաեւ անյոյս կերպով կենաց կերպ կերպ փորձանքներուն յանձնուելու մէջ: Մարդ մը երբ կը համակերպի անխուսափելի աղէտի մը, որ իւր աւերները գործած է, աւելի ուրախութիւն չուրենար քան շղթայակալ ոճրագործը որ դաճին անձնատուր կ'ըլլայ: Առաքելութիւն չկայ տկարութեան մէջ, ոչ ալ ուրախութիւն՝ անկարութեան մէջ: Ենթադրենք թէ նախախնամական դառն այցելութեամբ մը խիստ փորձի ենթարկուած ես: Բնութեանդ բոլոր փայլուն կարողութիւններն ի գործ կը հրաւիրես, համակիր բարեկամաց մխիթարական յորդորները կը լսես, կը կըշռես այն բազմաթիւ բարեքները եւ վայելքները որ դեռ քովդ կը գտնուին, եւ կ'երեւակայես թէ ուրիշ եւ աւելի գէշ դժբաղդութիւններ կրնային պատահիլ եթէ այդ մասնաւոր ցաւը քու վրայ եկած չըլլար: Սակայն երբ մարդկային սոյն բոլոր հնարքները եւ դարմաններն ի վերջոյ կարող չեն ըլլար սրտէն վանել կամ մեղմացունել վիշտը, այսինքն՝ երբ ցաւը կատարուած իրողութիւն մը կ'ըլլայ, որ ո՛չ արամաբանութեամբ եւ ո՛չ ժպտով կրնայ հեռացուիլ, յայնժամ անոր կը համակերպիս ըսելով, «Աստուծոյ կամքն է. պարտիմ կրնի դայն» Ճշմարիտ ուրախութիւն կրնայ կենալ այս պիտի համակերպման մէջ: Ոչ ամենեւին: Ակամայ անձնատուր ըլլալ է այս: Բարոյական պարտութիւն մ'է: Անկարութիւն է: Յուսահատութիւն է:

Քրիստոնէական ուրախութիւնը, զոր պարտիմք ամէն ատեն եւ ամէն պարագայի մէջ ունենալ. կը ստացուի ո՛չ անտեսելով մեր կերպ կերպ փորձանքները եւ ո՛չ անկարութեամբ համակերպելով անոնց, այլ կամաւ մեր խորհրդոց եւ կենաց մէջ ընդունելով զանոնք, որպէս զի մեր մէջ գործեն իբրեւ աստուածուստ սահմանաւ միջոց ներքին մարդուն շինութեան համար: Թեքեա հարցնէք թէ ուրախութիւնն ի՞նչպէս յառաջ կու գայ երբ մարդ ինքզինք կ'ենթարկէ վշտալի ձախողութեան մը վարժութեան: Կը պատասխանեմ թէ ուրախութիւնը չկայանար բուն իսկ դժբաղդութեան մէջ (որ ուրախալի ըլլալէ դատ ամէն բան կրնայ ըլլալ), այլ սա զգացման մէջ թէ ամէն դժբաղդութիւն աստուածային շնորհաց միջոց մ'է, որ մեր կեանքէն Յիսուս Քրիստոսի կենաց կը նմանցունէ: Երբ մարդ մը կը սորվի զգալ թէ իւր փորձանքներն աստուածուստ սահմանաւ փորձեն են, եւ թէ իւր նեղութիւններն ու վիշտերն աննպատակ դիպուածներ չեն, այլ մասնաւոր նախախնամական շնորհներ որովք Աստուած կ'ուզէ մանկ իւր կենաց մէջ, յայնժամ կրնայ բոլորովին ուրախութեան արժանի բան սեպել զանոնք, ինչ որ ալ ըլլայ Աստուծոյ այցելութեան եղանակը: Լոկ նուրբ փրկութեան չէ այս, կենաց մութ կողման վրայ լաւ աչքով նայիլ չէ, այլ կենաց ճշմարիտ մեկնութիւնը: Այսինքն՝ կենաց մութ կողմը նշանակութիւն չունի եթէ անոր պաշտօնը չըլլայ ներքին մարդը «կատարեալ ու ամբողջ» ընել, կամ հոգեւոր փրկութիւնը գործել: Կը հասկնամ թէ այս է առաքելոյն միտքը մեր բնաբանին մէջ:

Թեքեա խորհուրդն աւելի պարզ կրնանք

տեսնել ուրիշ տեսակէտէ մը նայելով խնդրոյն վրայ: Աստուծոյ մեր հետ ունեցած բոլոր վարմանց նպատակն է կատարելագործել մեր բարոյական եւ հոգեւոր բնութիւնը, մեր մէջ ստեղծել «կատարեալ ու ամբողջ» մարդկութիւն մը: Բարոյական վերածնութեան սոյն դործողութեան դիտական անունն է «նկարագրի կազմութիւն»: Կրօնական եւ լաւագոյն անունը՝ «փրկութիւն»: Մարդկային կենաց նպատակն է հոգեւոր փրկութիւնը: Կենաց բոլոր յեղաշրջումները, ուրախութիւն եւ ցաւ, յոյս եւ յուսահատութիւն, առողջութիւն եւ հիւանդութիւն, լոկ տարբեր եղանակներ են որովք Աստուած կու գայ մեզ մօտ. այո, մեր մէջ, որպէս զի կարենայ իւր սուրբ ներկայութեամբ կատարելագործել եւ ամբողջացունել մեր կեանքերը: Գերազանցապէս ճշմարիտ է այս մեր կերպ կերպ փորձանքներուն համար որոց վրայ առաքելաւ կը խօսի, որոց իւրաքանչիւրն է մեր հաւատքին «փորձառութիւնը» — փորձը — որ «համբերութիւն կը դործէ», որպէս զի «կատարեալ ու ամբողջ» ըլլանք: Ինչ որ մեզ տնտես կ'երեւի այս կենաց մէջ, նախախնամութեան այն բոլոր այցելութիւնները որոց գաղտնեաց մեր միտքը չկրնար թափանցել եւ որ տրտմութեամբ ու տըխրութեամբ կը համակեն մեր սիրտը, շնորհաց միջոցներ են զմեզ աշխարհէն փրկելով մեր Աստուծոյն եւ Փրկչին բերելու համար, ինչպէս մեր Քահանայապետն ալ տառապանաց միջոցաւ կատարեալ եղաւ: Վշտաց պաշտօնն է մեր սիրտերն Աստուծոյ մօտեցունել եւ Աստուծոյ սիրտը մեզ մօտեցունել:

Երբ ամէնօրեայ կենաց վրայ կը խորհինք, այս ճշմարտութիւնը որքան ճշմարիտ եւ իրական կ'երեւի: Յաճախ զմեզ ու տրտմանոց յանձնառածները դժուար փորձերու չենք ենթարկել զմեզ եւ զանոնք յարմարեցունելու համար կենաց զանազան պարտականութեանց: Օրինակի ազդաւ, առողջութիւն մը կը թուի մեր մարմնը: Որքան քիչ համեստութիւն եւ մաքրութիւն կը սպասենք այն մարդէն որ փափկութեան եւ ճոխութեան միջոցով մեզ մեծցած է՝ ուրիշ եւ աւելի ժիր ձեռքերու հաւաքածները կ'ընդունուին: Ինչ է տարբերութիւնն այն երկու մարդոց որոց մին ծննդեան պարագայից բերմամբ իւր բառաբանէն հանած է հոգ եւ անձկութիւն բառերը եւ մին Տարսնացի Պողոսի նման սորված է «չքաւորութիւն քաշելը», «չատը ունենալը», որ «ամէն բանի մէջ ամէն կերպով» աղէկ սորված է «թէ՛ կշտանալը, թէ՛ անօթինալը, թէ՛ շատ ունենալը եւ թէ՛ պակասութիւն քաշելը»: — Վարժութիւն, կը թուի: Ընթերցում է. եւ Աստուծոյ նպատակն ալ այդ կը թուի: Եւ մարդոց հետ ունեցած իւր վարմանց մէջ: Աստուած զմեզ կը կըթէ գոյութեան այնպիսի շրջանի մը համար ուր կարենանք իրեն ծառայել աւելի հաւատարմութեամբ եւ ուրախութեամբ, եւ մեր վրայ կը բերէ ամէն ազդեցութիւն, ամէն փորձառութիւն, ամէն վարժութիւն որ կրնան հարկաւոր ըլլալ մեր հոգեւոր կենաց ամբողջացման համար: Առողջութեան պէտք ունիք որ կարենաք «կատարեալ ու ամբողջ» ըլլալ: Աստուծոյ գործօն ծառայութիւն մատուցանելով: Առողջութիւն պիտի տայ ձեզ. իսկ հակառակ պարագային մէջ՝ հիւանդութեան անկողնոյ պիտի դատապարտուիք: Եթէ ու-

րախութիւն հարկաւոր է ձեր բարձրագոյն բնութիւնը իւր կատարելութեամբ ի յայտ բերելու համար, ձեր զուլթը պիտի օժէ ուրախութեան իւզով եւ ձեր բաժակը խիստ լեցուն պիտի ըլլայ. սակայն եթէ վշտաց վարժութիւնը հարկաւոր է զձեզ նուազ անձնասէր եւ առաւել քրիստոսանման ընելու համար, նուազ մարդկային եւ առաւել աստուածային, յայնժամ նոյն երկրաւոր Հօր ձեռքը նեղութեամբ եւ տառապանքով այցելութիւն պիտի ընէ ձեզ որ ձեր փրկութեան Հրամանատարին նման դուք ալ կարենաք կատարեալ ըլլալ վշտի եւ նեղութեան միջոցաւ:

Կենաց նկատմամբ ճշմարիտ տեսութիւնը չէ՞ այս թէ աւելի բանաւոր բացատրութիւն մը կ'այ մեր երկրաւոր կենաց դժուարին պարտականութեանց եւ դառն յուսահատութեանց համար: Ինչո՞ւ համար «կնիկէ ծնած մարդը կարճ կեանք ունի, ու թշուառութիւնով լեցուն է»: Ինչո՞ւ համար «ուսանողութեան ամիսներ ինծի բաժին տրուած են, ու թշուառութեան գիշերներ ինծի համար որոշուած են»: «Ինչո՞ւ համար թշուառութեան մէջ եղողին լոյս՝ ու դառնահոգիներուն լոյս տրուի»: Ուրեմն ճշմարիտ չէ՞, գերազանցապէս ճշմարիտ, թէ Աստուած իւր զաւակաց համար ոչ թէ երջանկութիւն կը փնտռէ այլ բարութիւն, ոչ թէ հանգստութիւն այլ խաղաղութիւն, ոչ թէ բարօրութիւն այլ ճշմարտութիւն: «Ահա դուն ճշմարտութիւն կ'ուզես երիկամունքներու մէջ», ըսաւ Դաւիթ: Անշուշտ այնպէս է. եւ եթէ երջանկութիւն եւ հանգստութիւն եւ բարօրութիւն արգելք ըլլան բարութեան եւ ճշմարտութեան, պարտին կտրուիլ եւ վերցուիլ: «Դուրսի մարդը կ'ապականի, սակայն մեր ներսի մարդը օրէ օր կը նորոգուի...»

Ինչո՞ւ որ երեւցած բաները ժամանակաւոր են, բայց չերեւցածները՝ յաւիտեական:»

Թերեւս ուղէք զիս կեցունել հոս եւ հարցնել թէ ինչպէս ուրախութիւն կրնայ կենալ այն մարդուն սրտին մէջ զոր Աստուած խիստ փորձի ենթարկած է: Կենաց փորձանքները եւ նեղութիւնները կրնան բարոյական կըթուրեան համար ըլլալ, եւ սակայն մարդ ինչպէս կրնայ բոլորովին ուրախութեան արժանի բան սեպել երբ այս կերպ կերպ փորձանքներուն մէջ կ'ընայ: Կարելի է որ նա ուրախանայ դժուար վարժութեան մը առեւ: Այո, կարելի է. սակայն ուրախութիւնը չկայանար փորձանքի մէջ, չկայանար տառապանքի մէջ, այլ սա զգացման մէջ թէ փորձանքը եւ տառապանքն իբրեւ շնորհաբեր պատգամ կու գան ամէն շնորհաց Հօրմէն, եւ թէ զայնս խոնարհաբար սրտին մէջ ընդունելով Աստուծոյ կամքը կը կատարուի մեր մէջ «ինչպէս որ երկինքը» եւ Աստուծոյ կեանքը մեր հոգիներուն մէջ կը հոսի կատարելագործելու եւ սրբացունելու մեր կեանքերը: Ինչ գերազանց գոհունակութիւն, ինչ անսահման ուրախութիւն կը զգայ մարդ երբ գիտէ թէ առողջութեան եւ հիւանդութեան, առատութեան եւ աղքատութեան, ուրախութեան եւ վշտի մէջ Աստուած սիրտը կը բաղիս եւ կ'ուզէ հոգեւոր մէջ մտնել որ կարենայ զայն լեցունել իւր սուրբ կենօք եւ ներքին մարդը կատարելագործել ու սրբել իւր միաձին Որդւոյն պատկերին համեմատ: Տառապանքը կրնայ բարեկրկն զմեզ: Տառապանքն ընդունելի է ուրեմն, եւ նեղութիւնն ուրախադիմ: Պօղոս զայս հասկցունել կ'ուզէ ըսելով, «Ամէն կողմանէ վշտացած ենք, բայց նեղը ինկած չենք. կա-

րօտեալ ենք, բայց յուսահատած չենք. հալածուած ենք, բայց երեսէ ձգուած չենք. վարձուած ենք, բայց կորսուած չենք. ամէն առեւ Յիսուսի մահը մեր մարմիններուն մէջ կը կրենք: որ Յիսուսի կեանքն ալ մեր մարմիններուն մէջը յայտնուի:»

Խօսքս շատ պիտի չերկարեմ: Այս ճշմարտութիւնը սրտին ո՞րքան դողալի եւ ազդեցիկ կու գայ կոկիծի ժամուն: Այս պիտի առեւնենր — եւ ամէնքս ալ պիտի անցնինք այսպիսի փորձառութիւններէ — երբ բարեկամութիւն ու համակրութիւն չեն կրնար մեղմացունել վիշտը, եւ սէր ու յոյս անգոր կը մնան, երբ հոգին կ'ուզէ մանաւանդ թաղուիլ իւր հաւաք մեկնութեան մէջ քան խառնուիլ աղմկալից աշխարհի հաճոյքներուն, երբ ցուրտ ու լուռ գերեզմանն աւելի ընդունելի կ'երեւի քան դուար խնջոյքը — այսպիսի ժամանակներ որպիսի բնազդմամբ եւ ուրախութեամբ կը դիմենք յաւիտեական կենաց աւետարանին՝ լսելու թէ ինչ կ'ըսէ «Աստուծոյ ու Տէր Յիսուս Քրիստոսի ծառան»: «Եղբայրներ, բոլորովին ուրախութեան արժանի բան սեպեցէք, երբ կերպ կերպ փորձանքներու մէջ կ'ընայք»: Ուրախացէք երբ փորձուիք, ուրախացէք երբ յուսահատ ըլլաք, ուրախացէք երբ վշտանաք, ինչո՞ւ համար: Վասն զի «ձեր հաւատքին փորձառութիւնը համբերութիւն կը դործէ...», որ կատարեալ ու ամբողջ ըլլաք:» Կամ ինչպէս ուրիշ առաքեալ մը կ'ըսէ, «Ինչո՞ւ որ մեր վայրկեանական թեթեւ նեղութիւնը առաւել քան զառաւել փառաց յաւիտեական գերազանցութիւն կը դործէ մեզի»:»

Դիտեմ որ դիւրին է զայս ըսել, դժուար զայն զգալ, եւ աւելի դժուար՝ զայն կատարել: Համակերպութիւնը դժուար է, վարժութիւնը դժուար, պարտականութիւնը դժուար. կեանքն իսկ դժուար է: Այսու հանդերձ, վշտաց մէջ ուրախութիւն զգալն իրական փորձառութիւն մ'է: Այն պիտի ժամանակներ եղած չեն մեր կենաց մէջ երբ ծանր դժուարութիւն մը մեզ սորվեցուցած է «ճանչնալու զանիկա եւ անոր յարութեանը դորութիւնը ու անոր-պէտեւրանքներուն հաղորդ ըլլալը»: Ժամանակներ՝ երբ աստուածային ձայն մը մեզ հրամայած է կանգ առնուլ պանծալի ընթացքի մը մէջ եւ յառած նայիլ այն բաներուն «որ աչք չէ տեսեր եւ աղանջ չէ լսեր ու մարդու սրտին մէջ չէ ինկեր»: Յիշուի յաւիտեականութեան սահմանին արեւմտ մօտ չենք որ երբեմն մեր աղանջին հասնին հրեշտակաց շրթունքներէն թաած շշուշները: Մտաց տեսութիւնն արգելող մութ քողը երբեմն չը վերցուիլ այնպէս որ հոգին կարենայ նշմարել նոր երկինքը եւ նոր երկիրը: Արդէն անոր երանաւէտ եղբայրաց վրայ կը կանգնինք: Արդէն կը լսենք յաղթական երգոց ձայնը: Եւ երբ այս տաժանելի կեանքն անցնի, երբ փորձանքներու եւ տառապանքներուն այս կեանքը վերջանայ, վար պիտի զնենք քոյր մեր բեռները եւ երազային վայրկեանի մը մէջ մահուան մութ ձորէն պիտի անցնինք դէպ այն երկիրը ուր «չարերը մարդ տանջելէն կը դադարին. եւ... ուժէ ինկածները կը հանգստանան»:

«Եղբայրներ, բոլորովին ուրախութեան արժանի բան սեպեցէք, երբ կերպ կերպ փորձանքներու մէջ կ'ընայք»: «Ինչո՞ւ որ երեւցած բաները ժամանակաւոր են, բայց չերեւցածները՝ յաւիտեական»:

Մ. Կ. ՓԱՊԵՆՅԱՆ

Աւետարանական քերթ եռամսեայ աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ չորեքշաբթի օր, դեկտ. 1/13, Պայպլէ Հառուսի մատրան մէջ ի ժամ 9 ըստ թուրքաց: Աղօթքի նիւթն է Հով. Ժ. 11:

Կը խնդրուի բոլոր քոյրերէն որ ջանան ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեւոր պաշտաման:

Կ. պոլսոյ Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութեան աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամ 9ին ըստ թուրքաց, Պայպլէ Հառուսի մատրան մէջ:

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նոյ. 27 ըստ Յուլի. և դեկտ. 9 ըստ Լուստ., 1893

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յորանայի Երեսփոխանական Ժողովոյ նախագահ Մ. Քաղիմիր ֆէրիէ երկու անգամ մերժելէ ետքը վերջապէս ստանձնեց նոր նախարարութիւն կազմելու պաշտօնը, երբ նախագահ Մ. Քաղիմիր արդարեալ կոչում ըրաւ իւր հայրենասիրութեան: Նոր նախարարութեան կ'անդամակցին Մ. Բէյնալ և Մ. Սիւրբէր, որոց երկուքն ալ յաջողած չէին նախարարութիւն կազմել: Առաջինը եղած է ներքին գործոց նախարար, եւ երկրորդը՝ Հանրային կրթութեան նախարար: Մ. Սիւրբէր Մ. Կամպէթթայի մտերիմ բարեկամն էր, եւ 1887ին վարած է նախարարական այն պաշտօնը զոր այժմ ստանձնած է, եւ 1889ին ալ Արտաքին գործոց նախարար եղած է: Նախարարութեան մէկ անդամն եւս է Մ. Պիւրտոյ, Երեսփոխանական նախարարը, որ կարող գրագէտ եւ առեւտրական է, եւ Երեսփոխանական խնդիրներն իրեն մասնաւոր ուսում ըրած է: Նոր նախարարներէն հինգը յառաջագոյն ու եւ Նախարարութեան անդամակցած չեն: Մ. Ժան Քաղիմիր ֆէրիէ ծնած է 1847ին: Իւր մեծ հայրը Լուի Ֆիլիպ Թագաւորին նախարարակցեալ էր. հայրը Ներքին գործոց նախարար էր 1871ին, եւ ինքն ալ յայնժամ իւր հօրը ղեկնապետն եղաւ: Մ. Քաղիմիր ֆէրիէ 1883ին Երեսփոխանական Ժողովոյ դեր-նախագահ եղաւ, եւ 1893ին նոյն Ժողովոյ նախագահ ընտրուեցաւ: Չափաւոր Հանրապետական է, եւ բոլոր չափաւոր ու պահպանողական յոռոյրք գոհ են անոր նախարարութենէն, մինչ արմատական եւ ընկերավարական լրագիրք աննպաստ ոճով կը խօսին: Նորակազմ նախարարութիւնը Մ. Տիւրիւիի գծած աշխարհութեան պիտի հետեւի ընդհանրապէս. սահմանադրութեան վերաքննութեան, Երկրեցւոյ ու Պետութեան բաժանման եւ եկամտաւոր «յառաջատուական» տուրքին կը հակառակի: Հանրապետութեան օրով առաջին նախարարութիւնը Մ. Ժիւլ Ֆալլը կազմեց 1870 սեպտ. 4ին, եւ Տիւրիւիի նախարարութիւնը, որ վերջերս տապալելու, 31-րդ նախարարութիւնն էր. այսինքն իւրաքանչիւր նախարարութիւն միջին հաշուով 8 ամիս տեւած է:

Նախորդ նախարարակցեալ Մ. Շարլ Տիւրիւի Երեսփոխանական Ժողովոյ ատենապետ ընտրուեցաւ 474 քուէատուաց 231ին ձայնով: Մ. Պիւրտոյ 213 քուէ ստացաւ: Այս կերպով Մ. Քաղիմիր ֆէրիէ եւ Մ. Շարլ Տիւրիւի իրենց պաշտօններն իբարու հետ փոխանակած եղան:

Մ. Ծանարտէլի յաջողած է ամբողջացունել իւր նախարարութիւնը: Սխալաբան հետազայն կը գրէ իտալական գործոց վիճակին վրայ, «Որովհետեւ Երեսփոխանական Ժողովոյ նախորդ նախագահը յարմարաբար անձն է զոր Ումպէրթոյ Թագաւոր կրնար ընտրել նախարարակցեալ պաշտօնին համար, դժբաղդաբար ատկէ չհետեւիր սակայն որ Ծանարտէլիի նախարարութիւնը երկար պիտի զիմանայ, Բաւական գորաւոր ակնկալութիւն ունինք որ անոր օրերը թէ՛ կարճ եւ թէ՛ փոթորկալից պիտի ըլլան, Մ. Ծանարտէլի շատ կը յարգուի իբրեւ մարդ եւ իբրեւ քաղաքագէտ, սակայն կարող պիտի ըլլայ գործել այն նիւ-

թով միայն զոր Երեսփոխանական Ժողովն իրեն կու տայ, եւ այս նիւթը, ինչպէս Իտալացիք կ'ըսեն, բոլորս ուզուի է, այսինքն՝ նիւթ մը որ բոլորովին հինցած ու մաշած է: Եւ սակայն մարդ կը կարծէ որ իտալացի քաղաքագէտը պէտք է տեսնեն թէ ժամանակն եկած է որ նախարարական տաղ-նապները եւ փոփոխութիւնները դադարին, եւ երկիրն ունենայ անսակ մը մնայուն կառավարութիւն, որ կարող ըլլայ մաքառիլ երկամտական կացութեան դժուարութեանց եւ վաճառներուն դէմ: Երեսփոխանացին մէջ տարեկան 230 միլիոն Փրանք բաց կը պատահի, պետական արժէթղթոց գինը երկու ամսուան մէջ 13-14 առ հարիւր իջած է, եւ փոխանակազարաց գինն իտալիոյ բոլորովին աննպաստ է. այս պարագայից մէջ յայտնի է թէ զիւցազնական ջանքեր եւ զիւցազն կառավարողներ անհրաժեշտ են:»

Սերպիոյ Ալեքսանտր Թագաւորն ընդունեց նախարարութեան հրաժարականը, քանի որ նախարարակցեալ Մ. Տոքիչի հիւանդութիւնը կը շարունակէ, եւ Կ. պոլսոյ նախորդ սերպ դեսպան Զօր. Սալա Կրուիչի յանձնուեցաւ նոր նախարարութիւն մը կազմելու պաշտօնը:

Սպանիոյ ամենէն անուանի զօրավարը, Մարալխա Քամիոս, ստանձնած է Մէլիլայի սպանիական զօրաց հրամանատարութիւնը, բայց Արտաքին գործոց նախարար Մ. Մորէ կը յայտարարէ թէ այս անուանում չցուցներ որ Սպանիա երբեք փոխած է այն բարեկամական զգացումները զոր կը տածէ առ Մարոքի վեհապետն կողոյն սկիզբէն հետէ: Ամրութեանց վրայ աշխատութիւնը վերսկսած են առանց Ռիֆ ցեղերուն ընդդիմութեան, եւ կը յուսացուի որ այսուհետեւ այլ եւս ընդհարում պիտի չպատահի:

Պիւրիոյ Պիւրի քաղաքին բնակիչք, շարժեալ Մանչէսթըրի քաղաքացւոց օրինակէն, որոց շինած ջրանցը պիտի բացուի յառաջիկայ ամիս, որոշած են նաւահանգիստ ընել իրենց քաղաքը: Այս նպատակաւ կ'առաջարկուի ութ մղոն երկայնութեամբ ուղիղ ջրանց մը բանալ, եւ կը հաշուուի թէ 1,200 դործաւորք վեց տարի աշխատելով պիտի կրնան աւարտել աշխատութիւնները եւ թէ երկու միլիոն ոսկի ծախք պիտի ըլլայ:

Պալմիրի ծովու վրայ գտնուող բրոնզա-կան քաղաքներու բնակիչք կը վախճան թէ Հիւսիսային եւ Պալմիրի ծովերուն միջեւ ջրանցի մը բացումն իրենց վաճառականութեան վնասակար կ'ըլլայ, մանաւանդ որ Տանիմարայի կառավարութիւնը մտադիր է աղաւ նաւահանգիստ ընել զՔոփէնհակ:

Ինքի-Էնյան սաստկապէս կը ճարակի Բրուսիոյ ինչ ինչ կողմերը, եւ շատ գործաւորներու բանուորներուն մէկ չորրորդը համաճարակէն բռնուած են:

Նոյ. 27ին երկրաշարժի սաստիկ ցնցում մը զգացուեցաւ Մոնթրէալի եւ չրջակայից մէջ, որոց նմանը երբեք տեսնուած չէր Գանատայի մէջ: Բարեբաղդաբար կը թուի թէ կենաց կորուստ պատահած չէ:

Նոյ. 29ին երկաթուղւոյ մեծ արկած մը պատահեցաւ Իտալիոյ մէջ, Միլանէ քիչ հեռու: Ուղեւորաց եւ վաճառքի երկու կառավարումներ այնպիսի ուժով իրարու բախեցան որ երկու վայրաշարժներն իրարու դէմ կայնեցան իրենց մէկ ծայրին վրայ, եւ ապա մէկ կողման վրայ ինկան բոլորովին ջախջախուած: Ուղեւորաց կառ-

քերէն երկուքը խորտակեցան եւ ապա կրակ առին: Տասներեք անձինք մեռան, եւ քսաներկու անձինք ծանրապէս վիրաւորուեցան:

Պարսկաստանէ հաղորդուած պաշտօնական տեղեկութիւնը կը ծանուցանեն թէ երկրին հիւսիսային արեւելեան կողմը գտնուող Բուշան քաղաքին մէջ Նոյ. 17էն մինչեւ 24 երկրաշարժի 160 ուրոյն ցնցումներ պատահած են: Քաղաքին բնակչաց թիւն էր 20,000, որոց երեք հինգերորդը զոհ գացած են աղէտին: Նաեւ 50,000 անասունք մեռած են: Մասնաւոր տեղեկութեանց հայելով մահուց թիւն յիշեալ թիւէն շատ պակաս եղած է: Կը թուի թէ սխալ էր երկու շաբաթ առաջ հրատարակուած այն հեռագիրը որ կը ծանուցանէր թէ Մէշէտ անուն մեծ քաղաքն ալ երկրաշարժէ կործանած էր:

Ամերիկեան մաքսային սակագնոց նոր օրինադրը հրատարակուեցաւ: Սոյն օրինադրի նախագահ Քիլլընտի բարեկամաց ակնկալածէն աւելի յառաջ կ'երթայ, Լրագրաց անոր նկատմամբ գրածները բոլորովին կախում ունին յօգուածագրաց քաղաքական կարծիքներէն: Բարձր մաքսերու պաշտպանք տարակոյս չունին որ օրինադրին առեւտուրի ընդհանուր անկում մը յառաջ պիտի բերէ, մինչ ազատ վաճառականութեան ջատագովք աղգային օրհնութիւն մը կը համարին զայն: Օրինադրի մը կը ջնջէ երկաթի հանածոյի, բուրգի եւ ուրիշ շատ մը չքանուած նիւթերու վրայ զրուած մաքսը եւ մեծապէս կը նուազեցունէ գործուած շատ վաճառքներու վրայ զրուած մաքսը: Բոլոր մաքսերը պիտի առնուին ապրանք արժէքին եւ ոչ թէ տեսակին համեմատ: Օրինադրի մը պատրաստող յանձնախմբին նախագահ Մր. Ուիլսոն կը հաշուէ որ եթէ նոր սակագնոցը գործադրուի, մաքսերու հասոցթը 50 միլիոն տոլար պակաս պիտի ըլլայ: Սակայն կը յուսայ որ Ամերիկայի օտար երկրաց հետ ունեցած առեւտուրը շատ պիտի աւելնայ անոր միջոցաւ: Անտարակոյս վերջնական քայլը չառնուած՝ խնդրը երկարօրէն պիտի քննուի Աղգային Ժողովոյ մէջ:

Սըր ձոն Տրեմմըն Հէյ, որ 1846էն մինչեւ 1886 Մարոքի բրիտանական գործակաւարն եղած էր, անցեալ շաբթու Էնֆլու-Էնյայէ մեռաւ: Անգղիոյ մէջ, Հանդուցեալը 1840էն մինչեւ 1846 պաշտօն վարած էր Կ. պոլսոյ բրիտանական դեսպանատան մէջ: Երկար առեն Մարոքի մէջ պահուեցաւ իբրեւ գործակաւար, վասն զի ինչպէս Լորտ Սալզբըրի ըսած է, «Երկիրը չէր կըրնար ըլլալ առանց անոր ծառայութեան կամ փոխադրել զնա բարձրագոյն պաշտօնի մը մէջ ուր նուազ օգտակար պիտի ըլլար:»

Ամերիկացի բանաստեղծ եւ Լոնտոնի նախկին դեսպան ձէյմս Բըսը Լոնտոնի յիշատակին նուիրուած պատուհանի մը մերկացման արարողութիւնը կատարուեցաւ Ուէսթմինսթըրի Աքսայարանին մէջ Ի Լոնտոն: Երկրորդ ամերիկացի բանաստեղծն է այս օր յիշատակարան մը կ'ունենայ մեռեալ հռչակաւոր Անգլիացւոց հանգստարանին մէջ:

Փէլիք Լոյս լրագրին մէջ յօդուածագիր մը ուշադրութիւն կը հրաւիրէ աւստրիական նաւատորմը զօրացունելու եւ Արքիականի աւստրիական նաւահանգիստները պաշտպանողական լաւագոյն դիրքի մը մէջ դնելու հարկաւորութեան: Կ'առաջարկէ

նաեւ որ Դաղմատիոյ պետական երկաթ-
ուղւոյն շինութիւնը փութով ընդունի որ-
պէս զի կառավարութիւնը կարող ըլլայ
շուտով դուրս համախմբել հարաւային Դաղ-
մատիոյ եւ Պոսնա-Հէրսէքի մէջ: Սոյն
յօդուածին հրատարակութեան առիթ եղած
է Միջերկրականի մէջ ուսումնական նաւա-
տորմի մը գտնուելը, որոյ դէմ, յօդուածա-
դիրը կ'ըսէ թէ, Աւստրիա ինքզինք ի հար-
կին պաշտպանելու պատրաստ պարտի
գտնուել:

—Գերմանիոյ Բայսութակը 136ի դէմ 173
քուէով ետ առաւ այն օրէնքը որ ձիւղութիւ-
նեւրու ի Գերմանիա հաստատուելը կ'ար-
գելէր:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուած
է ի մասին այն զրոյցներուն թէ բժիշկ-
ներ հնտախտաւորներու մահուան պատ-
ճառ եղած են: Կ'ըսէ թէ հնտախտի ե-
րեք աստիճաններ կան: Առաջին եւ երկ-
րորդ աստիճանները բուժելի են երբ հարկ
եղած դարմանները կ'ըլլան: Սակայն եր-
րորդ աստիճանին մէջ գտնուող հիւանդ մը
քիչ անգամ կ'ազնկնայ: Այս տեսակ հիւանդ
մը կը փութէ, փորհարութիւն կ'ունենայ եւ
մարմինը կը պղծուի: Այսպիսի պարագայից
մէջ բժիշկները զեղեր կու տան իբրեւ վեր-
ջին յայտ մը, վասն զի հիւանդութիւնը
բուժող ազդու զեղ մը գտնուած չէ զեռ:
Շիտակ չէ բժշկին յանցանք վերագրել երբ
մէկը իւր հիւանդութեան բերմամբ կը մեռ-
նի: Նոյն ժամանակ անոնք որ կը կարծեն
թէ բժիշկը վնասակար զեղ տուած է
պարտին խնդիրը զրաւոր կերպով իմացու-
նել այն թաղապետութեան որոյ շրջանա-
կին մէջ կը բնակին, նաեւ դատ բանայ
բժշկին դէմ: Հրաման տրուած է որ այս-
պիսի դատեր անմիջապէս տեսնուին առանց
կարգի նայելու:

Առողջապահական կեդրոնական վարչու-
թիւնն եւս պաշտօնական զեկոյց մը հրա-
տարակած է որով կը հերքէ այն զրոյցները
թէ ժամանակէ մը հետէ Կ. պոլսոյ մէջ
ճարակող հիւանդութիւնը հնտախտ չէ, այլ
անձնական շահու համար այնպէս կ'ըսուի,
եւ կը հերքէ նաեւ այն զրոյցը թէ Տր.
Ջամպաքոյ փաշա, Տր. Փափլաքի պէյ եւ
Տր. Տըլաքուր յայտարարած են որ հընտ-
ախտ չկայ մայրաքաղաքի մէջ: Այս գրու-
թիւնն ստորագրած են առողջապահական
կեդրոնական վարչութեան բոլոր անդամ-
ները, նաեւ Տր. Ջամպաքոյ փաշա, Տր.
Փափլաքի պէյ եւ Տր. Տըլաքուր:

—Մայրաքաղաքի մէջ հնտախտի նկատ-
մամբ հրատարակուած պաշտօնական տե-
ղեկագիրները հետեւեալ թիւերը կը ցուցնեն.
Դեկտ. 1ին 37 վարակուող եւ 13 մեռնող
եղած է, 2ին՝ 42 վարակուող եւ 23 մեռ-
նող, 3ին՝ 63 վարակուող եւ 27 մեռնող,
4ին՝ 33 վարակուող եւ 22 մեռնող, 5ին՝
54 վարակուող եւ 17 մեռնող, 6ին՝ 51
վարակուող եւ 23 մեռնող, 7ին՝ 46 վա-
րակուող եւ 15 մեռնող:

Մինչ մայրաքաղաքի մէջ հնտախտը
շատնալու վրայ կ'երեւի, ուրիշ վարակեալ
տեղերու մէջ կը նուազի, բաց ի Տրապի-
զոնէ, ուր նոյն 29էն մինչեւ դեկտ. 4 վեց
օրուան միջոցին 174 վարակուող եւ 116
մեռնող եղած է: Տրապիզոնի մէջ հնտախ-
տով վարակուողները գլխաւորապէս այն
մարդոցմէ են որ ուստեստի նուազութեան

պատճառաւ կարնոյ կողմերէն հոն եկած են:
Ամասիոյ բանտին մէջ հնտախտ ծա-
գած է, եւ ուստի կայսերական բժշկական
վարժարանի ընթացաւարտներէն Տր. Շա-
քարեան եւ Տր. Եսէֆ այդ քաղաքը պիտի
զրկուին հիւանդութեան առջեւն առնելու
համար:

—Սկիւտարի թաղապետական բժիշկ
Հիւանի պէյի եւ զեղագործ Սթավրաքի
էֆ.ի դէմ դատ բացուած է այն ամբաստա-
նութեամբ թէ վնասակար զեղեր տալով
պատճառ եղած են Ալի պէյ անուն անձի
մը մահուան, որոյ համար հնտախտի ար-
դիւնք է ըսուած էր: Դատը կը տեսնուի
Պոլսոյ նախնական դատարանին առջեւ:

—Ռուսական Նովորոսիսք քաղաքին մէջ
վերստին հնտախտ ծագած է, եւ ուստի
տասնօրեայ քառօրեայ հաստատուած է այդ
տեղէն եկող նաւերուն վրայ: Տասնօրեայ
քառօրեայ հաստատուած է նաեւ ափիկ-
եան Տրիպոլսէ եկող նաւերուն վրայ: Ադ-
րիականի աւստրիական ծովագրէն եկող
նաւերուն վրայ դրուած 24 ժամու քառօ-
րեային տեղ բժշկական այցելութիւն մը
հաստատուած է: Սեւ Ծովու ուսումնական
եղերէն եկող նաւերուն վրայ դրուած քա-
ռօրեային պայմանաժամն եւս տասն օրէն
հինգի իջուցուած է:

—Սեւ Ծով գացող թղթատար շոգենա-
ւերը ցարդ թղթատարական ծրարները կը
պահէին մինչեւ որ իրենց քառօրեայ լրա-
ցունէին Սինուպի մէջ: Գաթթէմուրիի կու-
սակալին խնդրանայ վրայ հրամայուած է
է որ այդ նաւանցին թղթատարական ծրար-
ներն անմիջապէս հակահիսուին երբ շոգե-
նաւը Սինուպ հասնի, եւ ցամաքով զրկուին
իրենց տեղը:

—Մայրաքաղաքի բոլոր դպրոցներուն
վարչութեանց հրաման զրկուած է որ
դպրոցներու ջրամբարները կամ ջուրի կա-
րանները մաքրուին եւ մաքուր պահուին:

—Կարին հասցունելու համար Մալսու-
սէի շոգենաւերով զրկուած ցորենը Տրա-
պիզոնի մէջ պիտի պարպուի տեղւոյն ա-
ռողջապահական բժշկին հսկողութեան տակ,
առանց հաղորդակցութեան ծովագրէին հետ:

—Ուրշուած է որ ծխախոտի Բէֆիի շո-
գենաւերը, որ ծխախոտ փախցունողներ
հալածելու համար կը գործածուին, քառօ-
րեայէ ազատ ըլլան:

—Մայրաքաղաքի ուսումնական գեսպանը
կիրակի օր հացիկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ
բրիտանական գեսպան Սըր Բլէր Ֆորտի,
որ Հոռոմայ գեսպան անուանուած է: Երեք-
շաբթի երեկոյ եւս ամերիկեան գեսպանը
հացիկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ բրիտանա-
կան գեսպանին: Չորեքշաբթի երեկոյ Սըր
Բլէր Ֆորտ պատիւ ունեցաւ Վեհ. Սուլ-
թանի ներկայանալ:

—Վերջերս պատահած անձրեւաբեր փո-
թորիկներ գրեթէ բոլորովին փճացուցած
են Եանես նահանգին ձիթապտոյ բերքը:

—Չինուորական տրոց վերաբերեալ օ-
րէնքէն օրինակներ զրկուած են բոլոր նա-
հանգները եւ յատուկ կառավարուած դա-
ւանները, եւ միտնդամայն հրահանգ տըր-
ուած է որ այս օրէնքին տրամադրութիւն-
ներն ամենայն ճշդութեամբ ի գործ դրուին:

—Լեւոն. Հէրալ կը գրէ թէ Օսմանեան
Ապահովագրական Ընկերութեան գործերը
հետզհետէ կ'աւելնան եւ յաջողութիւնն
աւելակուածէն շատ աւելի է:

—Միջազգային Մեծ Պանդոկը, զոր Է-
ստան եղբարք կառուցանել կու տան Բե-

րայի թաղապետական պարտէզին քով, ար-
դէն այնքան մօտ է աւարտելու որ կարելի
է գաղափար մը կազմել անոր անագին ըն-
դարձակութեան եւ ճաշակաւոր ձեւին վրայ:
Կիրակի օր նորակառոյց շէնքին մէջ նուիր-
ման համաժողովուրդին մը կատա-
րեց Արթ. Յովհաննէս Աւագ քահանայ
Մկրեան ի ներկայութեան հայ եւ օտար-
ազգի երեւելեաց:

—Թուրքիոյ մէջ Վեհ. Սուլթանի գահա-
կալութենէն հետէ հրատարակուած ամեն
զիտական դիրքէ երեք օրինակներ կայսե-
րական հրամանաւ պալատ պիտի զրկուին:

—Բժշկական համաժողովը, որ յառաջի-
կայ մարտին պիտի դուստրի ի Հոռոմ, մէկ-
տեղ պիտի համախմբէ բոլոր ազգաց նշ-
նաւոր բժիշկները: Հրադրաց մէջ հրառա-
րակուած ազգ մը Թուրքիոյ բժիշկները
կը հրաւիրէ որ եթէ բժշկական դիտութեան
վերաբերեալ զիրքեր ունին, անոնցմէ օրի-
նակներ զրկեն այս համաժողովոյն մինչեւ
յունուարի վերջը:

—Մայրաքաղաքի մէջ անցեալ շաբթու-
ամէն տեսակ հիւանդութիւններէ մեռած
են 186 Մահմետականք, 112 քրիստոնէայք
եւ 38 Հրեայք: Մեռնողներուն ամբողջ
թիւն է 336, որոց 133ը կանայք:

—Օսմանեան ամէն տեսակ արժէթուղ-
թերուն գինն զգալի կերպով բարձրացած
է վերջին քանի մը շաբթուանս միջոցին:
Եւրոպայի երեւմտական լրագիրք կը կար-
ծեն թէ դնոց աւելի բարձրացում մը հա-
ւանական է: Դնոց սոյն բարձրացումը վե-
րագրելի է Հանրային Պարտուց վարչու-
թեան հաստատութիւն յաւելման, եւ Օսմանեան
կայսերական Դրամատան ու ծխախոտի Բե-
ֆի ընկերութեան բարձր վիճակին:

—Հոկտեմբեր ամսուն Օսմանեան կայսե-
րական Դրամատան մէջ քննութիւն տեղի
ունեցաւ այդ հաստատութեան մէջ պաշ-
տօն վարելու ղեկողներու համար: Երեսուն
եւերեք ընտրելիներէն եօթը պաշտօն ըն-
դունեցին:

—Սապահ կը ծանուցանէ թէ մենայնոր-
խնդրուած է Դարաքէօյի կամուրջին վրայ
կառաց երթեւեկութիւն հաստատելու եւ
մէկ մարդը մէկ դահուով կամուրջէն անցու-
նելու համար:

—Պիլէճիքի մէջ եօթն շերամաբոյծներ
վերջերս մրցանակ ստացան արհեստին մէջ
իրենց ունեցած յաջողութեան համար: Ու-
մանց իբրեւ մրցանակ մանրադիտակի
տրուեցան, եւ այլոց՝ 1300-1400 դահ:

—Վանայ Հայոց առաջնորդական տեղա-
պահը հեռագրով մը Կ. պոլսոյ Պատրիար-
քարանին իմաց տուած է թէ Աղթամարայ
Ամեն. Տ. Խաչատուր կաթողիկոսը ծանրա-
պէս հիւանդ է: Վանայ կուսակալը բժիշկ-
ներ զրկած է հարկաւոր դարմաններ ընե-
լու կաթողիկոսին:

—Կրասիլնիկեան եղբարք վերջերս 10,000
րուպլ նուիրած են Բագուի Մարդասիրա-
կան Ընկերութեան: Նոյն ընկերութեանը
նաեւ հանգուցեալ Պատուականեանի կտա-
կին համաձայն ստացած է անոր հարստու-
թեան քսաներորդ մասը, 20,000 րուպլ:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ	
Նոյ. 27/9, 1893	
Գոնտիտէ	24 30 Բուք. երկ. բաժին 91 62
Պարտուց Յարգարման թղթադրամ (Թասֆէյէ	
Տեւյուն Գալթէսի) 18	Թահվիլթը 0 մ. 88 35
ԳՐԱՄ. օ. ր. 100 է	
Մէքիսիյէ	107 38 Ռուսիոյ բուլ 90 7
Մէքալիք	97 Նարդէն 87 49
Պէշիք	106 Գրեմից 54 45
Աթլըք	404 Անգլ. օսկի 410 9
Մանր արծաթ	403 Մանթիթ թղթ. 8 72

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՅԱՆԻ
Ֆիցմանցիս Եղորդը, Ամերիկաց Խան